

SATS 14

Hurtig indsats over for frafaldstruede produktionsskoleelever. Evalueringsrapport for perioden 2009-11

Frølund, Lisbeth; Andreassen, Lars Birch; Hansen, Susanne Pihl

Publication date:
2012

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Frølund, L., Andreassen, L. B., & Hansen, S. P. (2012). *SATS 14: Hurtig indsats over for frafaldstruede produktionsskoleelever. Evalueringsrapport for perioden 2009-11*. Medieskolen, Lyngby.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain.
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact rucforsk@kb.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

sats14

HURTIG INDSATS OVER FOR FRAFALDSTRUERDE PRODUKTIONSSKOLEELEVER
EVALUERINGSRAPPORT FOR PERIODEN 2009 – 2011

HURTIG INDSATS OVER FOR FRAFALDSTRUDE PRODUKTIONSSKOLEELEVER
EVALUERINGSRAPPORT FOR PERIODEN 2009 - 2011

Kolofon

Udgivet af Produktionsskolen Medieskolen Lyngby

Forfattere:

Lisbeth Frølund, med Susanne Pihl Hansen og Lars Birch Andreasen

SATS 14 projektets styregruppe:

Jesper Lübbert, Produktionsskolen Nordsjællands Uddannelsescenter (PNUC),

Martin Taarup, Hvidovre Produktionsskole,

Niels Jensen, Solrød Produktionsskole

Jens Mortensen, Medieskolen Lyngby (projektansvarlig)

Projektkoordinator:

Jette Fabian, Medieskolen Lyngby

Evaluator:

Lisbeth Frølund, adjunkt, ph.d., Roskilde Universitet

(tidligere ansat på DPU, Aarhus Universitet)

Projektansvarlig for DPU:

Lars Birch Andreasen, lektor, ph.d., Aalborg Universitet

(tidligere ansat på DPU, Aarhus Universitet)

Ekstern konsulent:

Susanne Pihl Hansen, Pihl Inklusive

Medieskolen Lyngby:

Layout: Isabel Lippert Wijeh og Marie-Louise Følsgaard

Omslag: Christopher Sodborg

Billedbehandling: Nanna Simone B. Svendsen

Tryk: Lasertryk A/S

2012

Projektets anbefaling

555 elever på 14 produktionsskoler i Hovedstadsområdet har i perioden 2009-2011 haft glæde af SATS-projektet "Hurtigt indsats over for frafaldstruede produktionskoleelever" - i daglig tale SATS 14.

Indsatsen har hovedsagelig været støtte i form af et tilbud om åben og anonym psykologrådgivning til elever, der har udvist tegn på mistrivsel. Den altovervejende grund for de unge til at kontakte psykologen har været familieproblemer (svigt, vold og misbrug) samt forskellige psykiske problemstillinger som manglende selv-værd, identitetsproblemer, depression, selvskaide og spiseproblemer.

Projektet har også haft til formål at skærpe skolernes/vejledernes/lærernes opmærksomhed på andre redskaber/tilbud til de unge.

Med ganske få konsultationer/samtaler til den enkelte elev er det lykkedes at fastholde en stor del af de elever, der var i risikogruppen for at falde fra produktions-skolen. I nogle tilfælde er elever henvist til videre behandling og fortsat på produktions-skolen, mens en mindre del desværre er stoppet på produktionsskolen (oftest pga. misbrugsproblemer). Med projektet er det lykkedes at aftabuisere psykolog-hjælp, hvilket har givet sig udtryk i, at eleverne har anbefalet tilbuddet til kammerater.

Psykologerne har tillige været brugt til supervision af lærergrupper mht. særlige problemstillinger.

"Det er et hurtigt og effektivt tilbud til vores elever. Vi fanger de unge, der falder udenfor psykiatrien, og vi har kunnet yde akut hjælp ved selvmordstanker.

Den unge oplever helhed i vejledning, undervisning og psykologhjælp". (Fra vejlederudtalelse om projektet)

"Det er min vurdering, at de unge profiterer af samtalerne. Mange af dem kommer med problemstillinger, de ikke har drøftet med andre, og der er i de fleste tilfælde tale om unge, der ikke på eget initiativ er hjælpsøgende omkring overvældende problemstillinger." (Fra psykologudtalelse om projektet)

På ungdomsuddannelserne har erhvervsskoler og gymnasier i de senere år anvendt bl.a. psykologbistand og mentorer i arbejdet med at fastholde unge i uddannelse.

På flere produktionsskoler har der været/er der SATS-projekter, hvor psykologbistand har været en væsentlig bestanddel (bl.a. Projekt PS på fire københavnske produktionsskoler og Produktionsskoleprojekt med Taleinstituttet i Nordjylland).

Erfaringen fra ungdomsuddannelserne viser, at tilbud om psykologbistand kan være med til at fastholde unge i uddannelse, og forsøg på produktionsskoler viser samme resultat. Målgruppen på produktionsskoler omfatter de mest sårbare unge. Vi har med unge at gøre, hvor en del har meget tunge problemer at slås med,

og nogle af dem har det ikke været muligt at fastholde, men så har produktions-skolerne i det mindste kunnet give eleven videre i systemet på et mere kvalificeret grundlag.

På denne baggrund vil vi med dette SATS-projekt anbefale, at der i undervisningsta-xametret for produktionsskoler fremover indtænkes plads til psykologordning.

Deltagende produktionsskoleforstandere

Jesper Lübbert
Nordsjællands Uddannelsescenter

Jørgen Nielsen
Frederikssund Foruddannelsescenter

Jens Mortensen
Medieskolen Lyngby

Kim Helsted
Produktionshøjskolen i Brøndby

Charlotte Eriksen
Pile Mølle, Ishøj

Lisa Tørngren
Produktionsskolen i Greve og Høje-Taastrup

Elisabeth Dolmer
Klemmenstrupgård, Køge

Christian Saggau
Sundet, Helsingør

Tina Jensen
Ballerup-Herlev Produktionsshøjskole

Torben Graff
Glostrup Produktionshøjskole

Martin Taarup
Hvidovre Produktionsskole

Kathrine Pedersen
Bornholm Produktionshøjskole

Niels Jensen
Solrød Produktionsskole

Gert Meiner Jensen
Roskilde Produktionsskole

1 Indledning

1.1 SATS 14 projektets baggrund og mål

SATS 14 projektet har drejet sig om at undersøge mulighederne i at kunne tilbyde en særlig indsats til de produktionsskoleelever, der har brug for det, så vidt muligt lokalt på deres skole. Projektets formål har været at indhente erfaringer med at tilbyde elever på 14 produktionsskoler på Sjælland og Bornholm fx psykologbistand, socialrådgivning eller socialpædagogisk/specialpædagogisk bistand, hvis de havde behov for en særlig indsats. Det umiddelbare mål med denne indsats har været at fastholde eleverne på produktionsskolerne og i uddannelse, hvilket også er et langsigtet uddannelsespolitisk mål.

SATS 14 kan dermed ses i en større social sammenhæng. Der er en stigende erkendelse af behovet for initiativer til at hjælpe de elever, der oplever psykiske vanskeligheder. I forordet til en rapport fra Undervisningsministeriet om erhvervsuddannelser beskrives målet: "95 procent af en ungdomsårgang i 2015 skal gennemføre en ungdomsuddannelse. For at opfylde regeringens mål er det nødvendigt med en særlig indsats for at fastholde de unge, som begynder i en uddannelse, herunder også de bogligt svage" (Kirkegaard og Nielsen, 2008).

Da SATS 14 projektet startede, var der ikke megen opmærksomhed på sårbare unge med psykiske problemer i erhvervs- og ungdomsuddannelser, men den er nu i højere grad anerkendt (se eksempelvis

Thorsteinsson og Jensen, 2010). Der arbejdes også på øvrige ungdomsuddannelser med at etablere lokale muligheder for samtale, rådgivning mm. for elever, der måtte have brug for det undervejs i deres uddannelsesforløb. Udbredelsen af muligheder er blandt andet foretaget ved hjælp af tiltag ledet af Psykiatrifonden (kaldet "erhvervsskoleprojekt" og "ungdomsprojekt") med tilbud om kurser for lærere, ledere og erhvervsskolevejledere, og undervisning og psykologisk rådgivning til elever. Desuden er der tiltag for at øge samarbejdet mellem erhvervsskoler og produktionsskoler med henblik på at skabe en bedre overgang for elever, eksempelvis "Fælles viden - bedre forløb" projektet med 7 erhvervsskoler og 18 produktionsskoler i hovedstadsområdet.

SATS 14 projektet er således del af en bredere tendens i retning af at forstå og forbedre vilkårene for elever, der mistriives, og give dem bedre muligheder for at kunne gennemføre et uddannelsesforløb. Vi håber, at rapporten kan bidrage til at klarlægge behovet for videreførsel af en sådan indsats og værdien af en helhedsorientet pædagogisk og psykologisk indsats for de involverede elever og skoler. Hvis det langsigtede mål om uddannelse for 95% skal nås, er en særlig psykologisk indsats med til at fastholde de produktionsskoleelever, der mistriives, er sårbare eller i akutte kriser.

Baggrunden

Produktionsskolerne har gennem en år-

række oplevet et stigende antal af unge med forskellige former for psykiske problemer: Unge med selvmordstanker/ selvmordsforsøg, unge der viser selvskadende adfærd, unge med social angst og/ eller diagnoser som OCD, ADHD, Asperger, Tourette m.m. - unge fra misbrugsfamilier, skilsmissehjem, familier præget af psykisk sygdom eller voldelige/seksuelle overgreb m.m. Skolerne har haft den formodning, at nogle af de unge, hvis ikke de fik den nødvendige hjælp og støtte, var i risiko for ikke at gennemføre et produktionsskoleforløb og blive klar til en ungdomsuddannelse.

I henhold til lov om produktionsskoler (Lovbekendtgørelse nr. 688 af 22.6.2011) ønskede skolerne at styrke produktions-skoleelevernes personlige udvikling og forbedre deres muligheder i uddannelsessystemet og på det almindelige arbejdsmarked, samt forbedre mulighederne for, at den unge opnår kvalifikationer, der kan føre til gennemførelse af en erhvervskompetencegivende ungdomsuddannelse.

Dog har SATS 14 skolerne måtte erkende tilbage i 2008, at trods veluddannede lærere og vejledere var det svært at styrke og forbedre mulighederne for den del af elevgruppen, der havde psykiske og sociale problemer. Den gruppe elever har, grundet deres personlige problemer, svært ved at fastholde koncentrationen i produktion og undervisning, der er grundlaget for produktionsskolerne.

Derfor ønskede skolerne med SATS 14 projektet at udvikle en form for social-psykologisk støtte og etablere et passende beredskab for at kunne hjælpe elever langt hurtigere, end man kunne tidligere. Et problem ofte nævnt af vejledere, før projektet startede, var at sagsgangen for støtte i kommunerne var for langsom.

Endvidere var baggrunden for SATS 14 projektet, at 4 produktionsskoler i København tilbage i efteråret 2007 fik bevilget midler til Projekt PS til åben og anonym rådgivning (Hansen, 2011). Dette projekt inspirerede Medieskolen, i samarbejde med andre skoler i hovedstadsregionen, til at samle hvad der blev til i alt 14 produktionsskoler (i hovedstadsområdet og på Bornholm, se bilag 1) om at søge et projekt til at støtte eleverne, og SATS 14 fik bevilget 2,8 mio. kr. over 3 år. Beløbet var mindre end det, de 4 Projekt PS skoler arbejdede med. Men sigtet bag SATS 14 var også fra begyndelsen at afprøve en anden form end at ansætte psykolog og socialrådgiver (som i Projekt PS), og i stedet at opbygge en lokalt forankret model.

Målene var det samme for de to projekter - og undervejs har der været dialog mellem de projektansvarlige, til glæde for begge projekter. Eksemplarisk udtrykt, da de to projekter sammen fremlagde midtvejsresultater på Produktionsskoleforeningens årsmøde i 2010.

Mål

I ansøgningen for SATS 14 i 2008 blev målet for projektet formuleret således:

Formålet med indsatsen er at kunne følge hurtigt op på unge, der er i eller kommer i krise mht. psykiske, personlige eller sociale problemer, således at de ikke dropper ud af produktionsskolen og derved styrke deres muligheder for at gennemføre en ungdoms-/erhvervsuddannelse.

Dette mål om hurtig støtte til elever med psykiske og sociale problemer skal samtidig være med til at sikre, at frafaldet på ungdomsuddannelserne mindskes. Målgruppen for projektet blev formuleret

som "Udsatte produktionsskoledeleagere med personlige/sociale problemer, der hindrede dem i at gennemføre en ungdomsuddannelse."

Ifølge ansøgningen fra 2008 var forventningen, at ca. mellem 500 og 600 elever i løbet af en 3 års periode ville benytte tilbuddet om støtte i form af psykologisk konsultation på de 14 deltagende skoler. De 14 skoler har tilsammen ca. 1400 elever pr år.

Skolerne havde yderligere et mål om at danne netværk med psykologer og socialrådgivere, samt opkvalificere lærere og vejledere på produktionsskolerne, så skolernes ansatte kunne blive bedre til at opspore, støtte og vejlede unge med psykiske problemer.

Organisering af projektet

På vegne af forstanderne på de 14 produktionsskoler blev Jens Mortensen, Medieskolen Lyngby, projektansvarlig, da projektet startede i 2009. De 14 produktionsskoleforstandere udgjorde den overordnede følgegruppe, og skolerne blev opdelt i 4 geografiske (regionale) grupper. 4 forstandere - en fra hver gruppe - udgjorde en styregruppe, og derudover havde projektet en koordinator, vejleder Jette Fabian, Medieskolen Lyngby. Undervejs i det treårige forløb har der været afholdt 4 konferencer med deltagelse af vejledere og forstandere fra de 14 skoler til hhv. igangsætning, erfaringsudveksling og opsamling (se kapitel 1.4).

1.2 Formål med evalueringen

Formålet med evalueringen af SATS 14 projektet er at dokumentere og evaluere erfaringerne med den indsats, som gennem projektet er blevet ydet over for elever på de 14 produktionsskoler.

Denne evalueringsrapport fremhæver projektets resultater og vigtigste pointer, som kan bruges fremadrettet til at dokumentere nødvendigheden af en fortsættelse af indsatsen over for eleverne. Derudover beskriver rapporten selve processen med at udvikle indsatsen i projektet, idet det kan være værdifuldt som kvalitetssikring af det nu afsluttede projekt og erfaringsopsamling for en videreførelse.

Evalueringen er udformet på baggrund af projektansøgning i 2008 og videre overvejelser om evaluering i 2009 med evaluatore (Lisbeth Frølund og Lars Birch Andreasen, dengang begge ansat på Danmarks Pædagogiske Universitetsskole (DPU), Aarhus Universitet). Opgaven er overordnet styret og organiseret af DPU, jvnf. samarbejdsaftale af 15. september 2009, med Lars Birch Andreasen som projektansvarlig fra DPUs side. Evaluator Lisbeth Frølund har stået for kontakten til SATS 14 projektets ledelse. En vigtig ekstern partner i evalueringen er Susanne Pihl Hansen, som har været evaluator på et lignende projekt med 4 københavnske produktionsskoler (Projekt PS), og som indgik i SATS 14 projektet som oplægsholder på den første konference i 2009,

på årsmødet i 2010, og som proceskonsulent for de to sidste temadage med skoler og vejledere i foråret og efteråret 2011. Susanne Pihl Hansen har desuden bistået med bearbejdningen af rapportens kap. 2.2.

1.3 Evalueringsdesign

Evalueringsens organisering er, iflg. samarbejdsaftalen mellem SATS 14 og DPU,

"organiseret som en procesevaluering af aktiviteterne i SATS 14, hvor der indhentes løbende dokumentation fra de deltagende skoler (inklusiv sagsregistrerings-skemaer, udfyldt af vejlederne på de enkelte skoler), gennemføres interviews med bl.a. vejlederne på udvalgte skoler, og gives sparring til projektet, bl.a. ved den årlige erfaringsudvekslingsdag, hvor projektets følgegruppe, vejledere fra skolerne og de involverede psykologer, socialrådgivere og socialpædagoger deltager. Ved afslutningen af projektet opsamles evalueringens resultater af evaluator."

1.3.1 Basis i Programteori (Virkningsevaluering), Aktionsforskning og Psykoedukation

Evalueringen bygger på virkningsevalueringen som metode og tager udgangspunkt i, at projektdeltagerne (som i SATS 14-projektet er vejlederne og skoleledelse) definerer og prioriterer deres *indsatsområder*, samt *betingelser*, *processer* for opfyldelsen og *resultater* af indsatsen.

Deltagerne er derved involveret i at udarbejde de konkrete mål for indsatsen, såsom at få kontakt med elever, der mistrives på skolerne, og formidle psykologisk støtte efter behov. Deltagerne tager også stilling til de specifikke *betingelser*, der skal være til stede for at opnå mål, og hvad der hhv. fremmer eller hæmmer opnåelsen. Derefter definerer deltagerne hvilke *processer*, der er mest væsentlige at sætte i gang. *Resultater* er ment som konkrete mål, således at deltagerne (vej-

ledere og ledelse) kan forstå og vurdere, om de har nået et ønsket resultat - hvordan det virker - og hvad eventuelt har ændret sig og/eller kan forbedres. (Se mere om projektdeltagernes anvendte skemaer i 1.3.3)

Evaluators tilgang til SATS 14 er inspireret af aktionsforskning, dvs. evaluator påtager sig et direkte engagement i de sociale forandringsprocesser, og en mere deltagende rolle frem for en observatørrolle. Den tilgang er valgt, fordi det egner sig til procesevaluering af forsøgs- og udviklingsaktiviteter på social- og sundhedsområdet, hvor nye praksisser introduceres. Evaluator har dog især i opstarten i 2009 bistået mere direkte i SATS 14, og er derefter trådt mere ind i en rolle som observatør og sparringspartner.

Evaluators overvejelser om frafaldstruede elever og evalueringsprocessen bygger bl.a. på en kognitiv forståelsesramme, inspireret af Irene Henriette Oestrich, leder af Center for Kognitiv Terapi på Psykiatrisk Center Sankt Hans (se Oestrich 2008), som forsøger at forene kognition, adfærd, læring og psykologi). De involverede psykologer tilbyder støtte og oplysning, der også er handlingsorienteret og psykoedukativ, med vægt på fx konkrete handlingsplaner eller praktiske råd i forhold til hverdagens problemer.

1.3.2 Undersøgelsesdesign og metode

Baggrunden for undersøgelsesdesignet var en enighed om, at evalueringen skulle være aktiv og involverende. Procesevalueringen er derfor tilrettelagt som kvalitativ og refleksiv, med fokus på *hvordan* vi sammen evaluerer indsatsen overfor elever i målgruppen (dvs. de produktions-

skoleelever, som mistrives og er frafaldstruede), samt hvilke resultater, der er opnået. Derfor etableredes allerede ved opstarten af projektet et tæt samarbejde for at undersøge udviklingsprocessen i projektet, som har involveret primært evaluator, SATS 14 projektets ledelse og vejledere.

Metode for indsamling af data har hovedsagligt været baseret på vejledernes vurderinger og tilbagemeldinger om elevernes parathed og trivsel, og om hvordan eleverne er blevet påvirket af de tiltag, der er sat i værk ved hjælp af SATS 14. *Parathed* ses i SATS 14 øjemed som en bred pædagogisk ramme, altså elevernes evne til at deltage i undervisning. *Trivsel* ses mere i forhold til det psykologiske aspekt, eksempelvis at reducere en elevs sociale angst eller skadelig adfærd. Det pædagogiske og psykologiske skal dog ses som uløseligt forbundet, som det er beskrevet i grundlag og formål for SATS 14. De indsamlede udsagn om eleverne er understøttet af kvantitativ empiri, med tal og statistik indsamlet af vejledere i forbindelse med registrering af sagerne. Der er dog mange aspekter om elevernes trivsel og deres situation som helhed, der *ikke* belyses af de indsamlede tal, og der er derfor en del forbehold om, hvad disse tal kan fortælle os (se kapitel 2: Fakta om brug af midler).

Udover vejledernes tilbagemeldinger og vurderinger, har også psykologerne - på et mere generelt plan - redegjort for deres vurderinger af de forløb, der har været iværksat ift. eleverne. Evalueringen bygger således primært på udsagn (eller den faglige diskurs) fra de professionelle kontakt med eleverne angående elevernes problemstillinger med at gennemføre

deres ophold på produktionsskolerne.

Fokus for evalueringen er hovedsageligt de unges parathed og trivsel, primært beskrevet fra vejledernes perspektiv, men suppleret af udsagn fra de tilknyttede psykologer. Formodningen var at vejledere har en indbygget viden om elevernes parathed og trivsel, som er værdifuld at fastholde og eksplicite. Vejledergruppen var også valgt, fordi de var de fagligt hovedansvarlige personer på SATS på de involverede 14 skoler - de skulle varetage henvisninger og koordinere indsatsen med andre faggrupper: Skolens lærere, de kommunale sagsbehandlere, eksterne psykologer mm.

Begrænsninger i effektmåling pga. hensyn til anonymitet

Spørgsmålene til evalueringsdesign drejede sig blandt andet om, hvordan en effekt af indsatsen på frafaldet kan vises. Evalueringen er som alle andre undersøgelser underlagt persondataloven. Elevernes cpr-numre må derfor ikke hæftes på registrering eller identificering af deres "sag", og hverken evaluator eller skole har adgang til fortrolige informationer om den enkelte elev eller deres forløb. Skolerne kan selvfølgelig bruge de oplysninger, de i forvejen har om, hvor lang tid eleven er på produktionsskolen og om udslusning - men det er altså ikke muligt at kæde data om frafald eller udslusning sammen med data fra sagsregistrering (og derved resultater fra endt forløb).

Derfor er der en del forbehold om effekten af indsatsen. Tidsperioden for projektet er desuden kort, og effekten af et psykologforløb er undertiden mere langsigtet. Vi har dog udtalelser af kvalitativ art om den kortsigtede effekt for eleverne

i udtalelser fra vejledere og psykologer tilknyttet de 14 skoler.

1.3.3 Deltagernes forskellige roller i evalueringen

Der er mangfoldige faglige roller involveret i skolerne og i evalueringsprocessen. De involverede skoler er meget forskellige i forhold til elevgrundlag, skolernes størrelse, struktur, traditioner og undervisningstilbud (se bilag 1). Derfor er også vejlederrollen ganske forskellig, hvor nogle skoler har flere vejledere og andre blot en enkelt vejleder, som måske også fungerer som lærer eller forstander. De eksisterende samarbejder i forhold til tilbud for psykologrådgivning og kommunal støtte var også forskellige fra skole til skole. Styregruppen bag SATS 14 (delvis med evaluator) har derfor involveret sig bredt i at få alle skolerne med i projektet, men med det sigte, at projektet ville folde sig ud på forskelligartede måder og rulles ud i forskellige tempi på de forskellige skoler, sådan som det beskrives kort nedenfor.

Tidsperspektiv: Projektets udvikling over 3 år

I opstartsperioden var der fokus på, at alle skoler skulle inddrages i evalueringsprocessen for at få projektet som helhed til at have et solidt, fælles fundament. Fundamentet byggede på en udtalt holdning om, at skolernes forskellighed ville indebære, at de hver især måtte finde frem til den bedste brug af midlerne. Etablering af procesevaluering i samarbejde med evaluator indebar, at der blev udarbejdet to slags skemaer: Et for "sagsregistrering" til at indsamle en række generelle oplysninger om de enkelte rådgivningsforløb, og et for "programteori", som bygger på virkningsevaluering, og som drejede sig om at formulere, hvad hver

enkelt skole ville fokusere på at udvikle gennem projektet.

Disse skemaer blev fremlagt, udarbejdet, og diskuteret på interne konferencer og opfølgende lokale møder i 2009. Et primært sigte med at afholde de opfølgende mødeaktiviteter om procesevaluering og brug af skemaerne var, at især vejledere fik tid til at overveje, hvad den mest relevante indsats på netop deres skole var, og hvordan SATS 14 midlerne passede til deres ønskede indsatsområde. Et sekundært sigte med møderne var at kommunikere med vejledere om at kortlægge deres indsats og udviklingen over tid - samt forbedre deres opmærksomhed og handlemuligheder vha. personaletræning.

Skema: programteori

Da evalueringen bygger på virkningsevalueringen som metode, var hensigten bag brug af programteoriskema at fremme overvejelser om indsats blandt vejledere. Ideen er, at en indsats betinges af mange processer. Skemaerne kan bruges til at opfange, om mål ændres, da de mål, der var prioriteret i 2009, af mange andre grunde kunne ændres i løbet af projektperioden. (Se bilag 3)

På projektmøder i 2010 og 2011 blev deltagerne i grupper bedt om at genvurdere indsatsskemaerne og fremsende dem. Der blev fra evaluators side gjort opmærksom på vigtigheden af skriftligt at formulere indsatsområderne, således at der var relevant dokumentation at evaluere ud fra. Det viste sig, at det ikke var nemt at definere og prioritere, hvad SATS midlerne skulle bruges til, fordi der var mange behov og det var relativt nyt for skolerne at italesætte den overordnede psykologiske-pædagogiske problematik.

Brugen af programteoriskemaet var ment som en konkret måde at sætte ord på den bedste måde at bruge indsatserne på de enkelte skoler. Desuden ville en kortlægning af indsatserne give grobund for erfaringsudveksling blandt skolerne og deling af viden om ressourcer (blandt andet i f.t. anbefalinger om psykologer).

Skema: sagsregistrering

Registrering af sager, som SATS midlerne støttede på hver enkelt skole, blev gjort ved hjælp af et skema. En sag var typisk et individuelt forløb for en elev med en psykolog. Et skema skulle udfyldes af skolens vejleder, når en sag blev påbegyndt og en elev blev henvist til et tilbud under SATS 14 (med et identifikationsnummer og et "A"), og et lignende skema med yderligere oplysninger om sagsforløbet, når sagen afsluttede (med samme identifikationsnummer og et "B"). Således kunne sagerne med det samme nummer følges uden personidentifikation af den enkelte elev. (Se bilag 4)

1.4 Aktiviteter i SATS 14

Den 3-årige periode beskrives her som opdelt i 3 faser med det formål at formidle progressionen i projektet. Faserne er set overordnet som opstart, etablering og stabilisering. Stabiliseringsfasen var samtidig den afsluttende fase. Udviklingen i løbet af de tre faser kommenteres til slut i rapporten.

1.4.1 2009 - Opstart

Omdrejningspunkterne i opstarten var en konference, regionale møder med vejledere omkring satsningsområder samt handlingsplan, og den administrative og faglige støtte fra SATS projektkoordinator (og styregruppe) til at bruge SATS midler.

- Konference. Startskuddet for SATS 14, set i forhold til at inddrage alle skolerne, var en fælles konference 30.1.2009 afholdt på Hotel Frederiksdal, med titlen *SATS konference - igangsætning af projekt "SATS 14 - Hurtigt indsats over for frafaldstruede produktionsskoleelever"*. Denne første SATS 14 konference inkluderede et oplæg om evalueringsprocessen, hvor evaluator inddrog vejledere i at planlægge indsatsområder.
- Regionale møder. En serie af 4 møder fandt sted i efteråret 2009, hvor evaluator og projektkoordinator Jette Fabian rejste rundt for at mødes med vejledere fra alle skoler (3-6 skoler i 4 regionale grupper). Alle skoler deltog i de regionale møder, med undtagelse af Bornholm, som meldte fra pga sygdom.
- Administrativ og faglig støtte fra SATS ledelse. I 2009, blev skemaer for planlægning af indsatsen og dens evaluering udarbejdet (beskrevet tidligere i Skema: programteori, og Skema: sagsregistrering). Desuden var ledelsen aktiv i at udveksle erfaringer og afklare spørgsmål, eksempelvis om tavshedspligt, procedurer for henvisning til psykologer mm.
- Opstarten af SATS 14 tog dog tid, da det skulle indarbejdes i skolernes interne kommunikation og rutiner. Etablering af indsats var for nogle skoler en omstilling fra et allerede delvis etableret beredskab, som nu kunne ekspanderes, mens der for andre var tale om en opbygning af opmærksomhed, oplysning og dialog blandt faggrupper. Brug af SATS 14 midler kom først rigtig i gang efter

august 2009. Mange sager, der blev startet i efterår 2009, blev først afsluttet i 2010. Det er formentligt medvirkende til, at kun ca. halvdelen af de 450.000 kr. afsat for 2009 var blevet brugt i 2009, og de resterende penge blev overført til 2010. Ved udgangen af 2009 var 10 ud af 14 skoler i gang, nogle endda rigtig godt (se kapitel 2).

1.4.2 2010 - Etablering

Der blev afholdt et årsmøde (i form af en en-dagskonference som opfølgning på regionale møder med vejledere afholdt i 2009, en midtvejsevaluering, samt fortsat administrativ og faglig støtte fra SATS projektkoordinator (og styregruppe) til at bruge SATS midler og desuden, at afklare begrænsninger, mulige nye tiltag osv.

- Årsmødet for 2010 fandt sted 19. januar på Hotel Frederiksdal. Alle skolerne deltog, desuden deltog Stig Nielsen og Marianne Schultz fra Undervisningsministeriet. Gæsteoplæg af: Susanne Pihl Hansen og Birgitte Kock fra Projekt PS, Dennis Albrethsen, psykolog tilknyttet Medieskolen Lyngby, og Lone Nordskov Nielsen, VUE. Dennis Albrethsen gjorde rede for hvilke tegn hos de unge, skolepersonalet skulle være opmærksom på, og hvornår det var vigtigt at reagere overfor elevernes adfærd og udtalelser (såsom at reagere, når en elev fortæller om selvmordstanker etc.). De 4 regionale grupper blev sat i gang med at genvurdere deres indsats (og skemaer), og fremlagde forskellige cases som eksempler på anvendelse af SATS 14 midler (se 3.2).
- Opfølgning på regionale møder

med vejledere var ledet af projektkoordinator, som ringede skoler op, især de skoler der var sent i gang med at bruge midler.

- Evaluators foretog en midtvejsevaluering med interview af tre vejledere (se 3.2). Denne evaluering var brugt til at drøfte projektets progression internt, samt til at formidle projektet eksternt (såsom præsentation ved det årlige Produktionsskoleforenings-årsmøde af Jens Mortensen og Jette Fabian).
- Den fortsatte administrative og faglige støtte fra SATS inkluderede også opfordring til et samarbejde mellem skolerne i regioner, eksempelvis omkring brug af fælles psykologer med særlig erfaring med produktionsskoleelever og skolesamarbejde. Et andet punkt var opfordring til at starte gruppeforløb for elever og personale træning (inklusive supervision) vha SATS midler.

1.4.3 2011 - Stabilitet og afslutning

Den afsluttende og stabiliserende fase i 2011 har inkluderet to temadage. Desuden fortsat opfølgning med vejledere og følgegruppe. Projektet blev fuldendt med positive vurderinger om at have opnået mange af de oprindelige mål, og der blev udtrykt bekymring for en fremtid uden SATS 14 midler, samt håb om at kunne fortsætte den gode indsats.

- To møder blev afholdt i 2011: en halv dag den 7. marts på Produktionsskolen i Greve og Høje Taastrup og et afsluttende heldagsmøde den 16. november på Produktionshøjskolen i Brøndby med opsamling (mødet er baggrund for rapportens forord og konklusioner).

2 Fakta om brug af midler

2.1 Baggrund for dokumentation

I det følgende afsnit redegøres for, hvordan SATS 14-midlerne er blevet brugt på de 14 skoler. Tallene bygger på den sagsregistrering, som alle vejlederne gennem hele projektforløbet har ført over samtlige elever, der har fået tilbudt støtte via SATS 14.

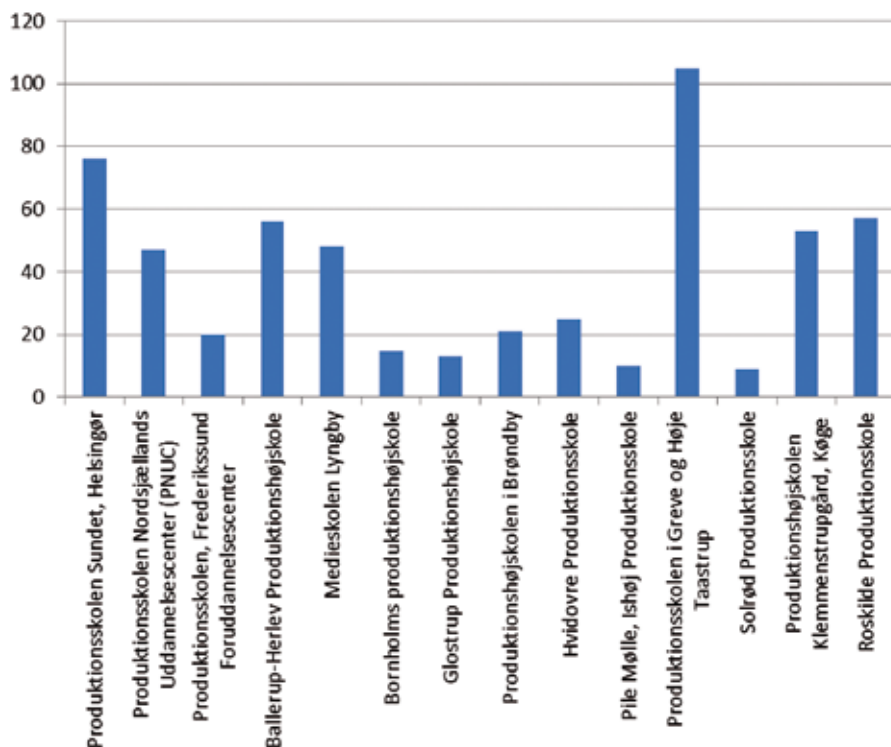
Hver skole har alene fået tildelt midler fra SATS 14 ud fra vejledernes sagsregistrering. Dvs. at de følgende tal giver et eksakt billede af antallet af elever, der har fået støtte via SATS 14. Det skal dog understreges, at vejlederne kun har kun-

net udfyldt sagsregistreringen ud fra den viden, de hver især har haft om de enkelte unge. Vejlederne har fx ikke haft viden om, hvilke konkrete problemstillinger den enkelte elev har valgt at tale med psykologen om, fordi elevens og psykologens rum er blevet betragtet som fortroligt.

2.2 Opstilling af data, belysning af hovedtræk

I løbet af projektperioden (1. januar 2009 - 31. december 2011) modtog i alt 555 elever støtte via SATS 14 midlerne. Eleverne fordelte sig på alle 14 skoler på flg. måde, se figur 1.

Figur 1. Antal elever, der har benyttet SATS14
2009 - 2011

Som det fremgår af figur 1, har der været stor forskel i, hvor mange elever på de forskellige skoler, der har benyttet SATS 14. Det skyldes dels, at skolernes størrelse er vidt forskellig - fra 35 årselever på den mindste skole (Solrød Produktionsskole) til 255 årselever på den største skole (Produktionsskolen i Greve og Høje Taastrup). Men det skyldes også, at skolerne kom i gang med at bruge af SATS midlerne på forskellige tidspunkter - og at skolerne har benyttet midlerne på forskellig måde.

I den følgende gennemgang af det statistiske materiale vil skolerne være inddelt i 4 geografiske områder for at gøre tabeller og figurer mere overskuelige - og for at undgå at enkeltsager vil kunne genkendes ud fra materialet. Af nedenstående **tabel 2** fremgår det, hvordan eleverne fordeler sig i geografiske områder, set ift. antal årselever i 2011.

Tabel 2 viser dels "Antal årselever", hvilket er elevmængden på skolerne, omregnet til fuld tid i 12 mdr. (eksempelvis vil en elev, der har gået på en produktionsskole i 6 mdr. kun tælle som en halv årselev), og dels "Antal elever i SATS 14", hvilket er hvor mange elever, der i løbet af de tre år har brugt SATS 14 projektets tilbud.

2.2.1 Fakta om eleverne og deres problemstillinger

Blandt elever, der modtog støtte via SATS 14, var der en klar overvægt af piger. I alt 346 piger, svarende til 62 % af den samlede gruppe, fik støtte via SATS 14.

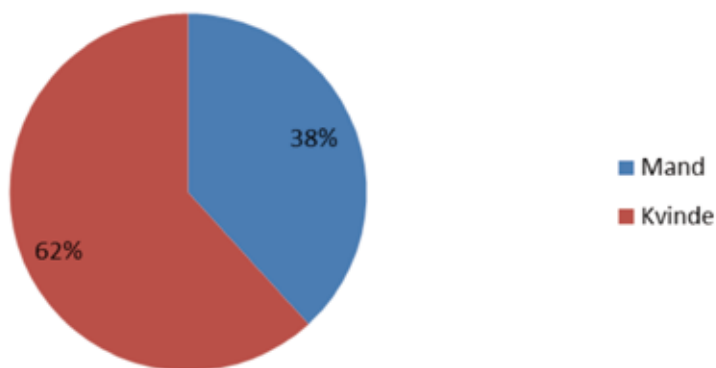
Denne fordeling skal ses i forhold til den generelle kønsfordeling på produktionsskolerne, hvor der på landsplan er omkring 40 % kvindelige og 60 % mandlige elever (Pedersen 2010). Vi har ikke tal for den præcise kønsfordeling på de 14 involverede skoler, men selv om der muligvis i

TABEL 2, geografisk fordeling	Antal årselever 2011	Antal elever i SATS 14 2009-2011
NORD		
Produktionsskolen Sundet, Helsingør	209	143
Produktionsskolen, Nordsjællands Uddannelsescenter, (PNUC)		
Produktionsskolen, Frederikssund Foruddannelsescenter (PFFU)		
NORDVEST		
Ballerup-Herlev Produktionshøjskole	254	119
Medieskolen Lyngby		
Bornholms Produktionshøjskole		
SYDVEST		
Glostrup Produktionshøjskole	410	69
Produktionshøjskolen i Brøndby		
Hvidovre Produktionsskole		
Pile Mølle, Ishøj Produktionsskole		
SYD		
Produktionsskolen i Greve og Høje Taastrup	560	224
Solrød Produktionsskole		
Produktionshøjskolen Klemmenstrupgård, Køge		
Roskilde Produktionsskole		
TOTAL	1.433	555

dag er tendens til at andelen af kvindelige elever på skolerne øges, må det siges, at der er markant flere elever blandt pigerne end blandt drengene, der har brugt SATS 14 projektets tilbud. **Se figur 3.** Umiddelbart er det ikke overraskende,

der være opstået en vis smitteeffekt: Når én dreng oplever det som positivt at tale med psykologen, kan de øvrige drenge måske blive inspireret til at se tilbuddet som en mulighed også for dem. Det har dog ikke været muligt her at se nærmere

Figur 3. Antal elever i SATS 14 fordelt på køn
2009 - 2011

at der er en overvægt af piger. Det er en tendens som ofte ses i rådgivningstilbud, at flere piger end drenge henvender sig. Måske fordi den form for hjælp, de unge her kan modtage, fx i form af samtaler med psykolog, mere appellerer til piger end til drenge?

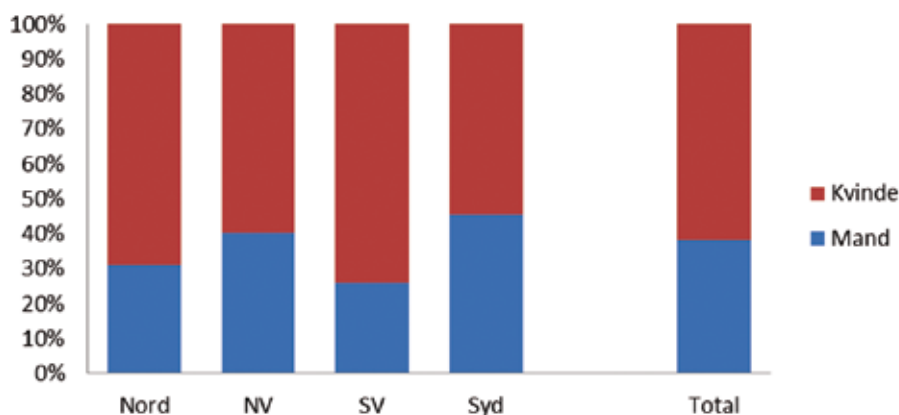
Når der ses nærmere på kønsfordelingen i de 4 geografiske områder, er det interessant at se, at SYD har en nogenlunde ligelig fordeling af piger og drenge. **Se figur 4.** Det kan der være flere forklaringer på, men én kan være, at skolerne i SYD kom hurtigt i gang med SATS 14. Drenge kan muligvis have brug for lidt længere tid til at se et tilbud som SATS 14 an, fx om det nu også er en ordentlig psykolog, man kan komme til samtale hos, og fordi skolerne har været i gang længere, kan

på hvordan denne faktor har spillet ind på de enkelte skoler.

Aldersfordelingen blandt de unge i SATS 14 viste, at 42 % var under 18 år, mens 56 % var over 18 år. (Alder uoplyst på 2 % af de unge.) Det er der ikke noget overraskende i - langt de fleste elever på produktionsskolerne vil typisk være omkring de 18 år. At der er en smule flere over 18 år, der fik støtte via SATS 14, kan muligvis hænge sammen med, at det er her problemstillinger omkring dét at skulle stå på egne ben, fx i selvstændig bolig, for alvor begynder at melde sig. Det statistiske materiale viser samtidig også, at en stor del, 65 % af eleverne var hjemmeboende på tidspunktet for støtten via SATS 14, mens kun 24 % var udeboende. (Boform for 11 % af eleverne var uoplyst.)

Figur 4. Kønsfordeling, set ift. område

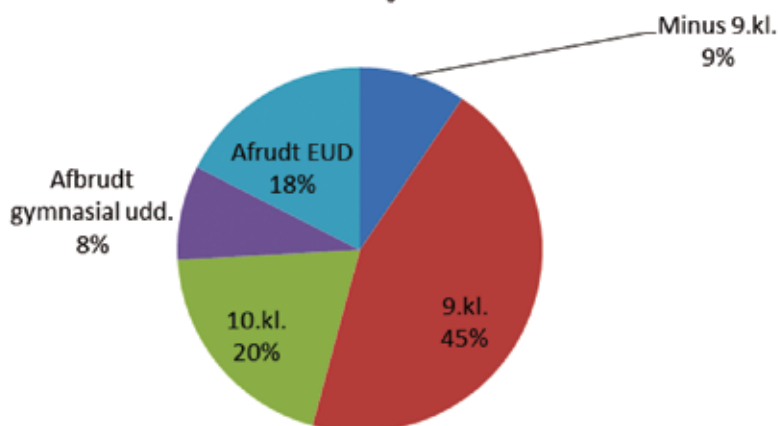
2009 - 2011

Figur 5. Uddannelsesbaggrund

2009 - 2011

NB - enkelte kan være registreret to steder

Uddannelsesbaggrunden for eleverne i SATS 14 viser, at knap halvdelen (45 %) kun har taget 9. klasse. 9 % af eleverne har ikke færdiggjort 9. klasse, mens 20 % har afbrudt 10. kl., 18 % har afbrudt EUD og 8 % har afbrudt en gymnasial uddannelse. **Se figur 5.**

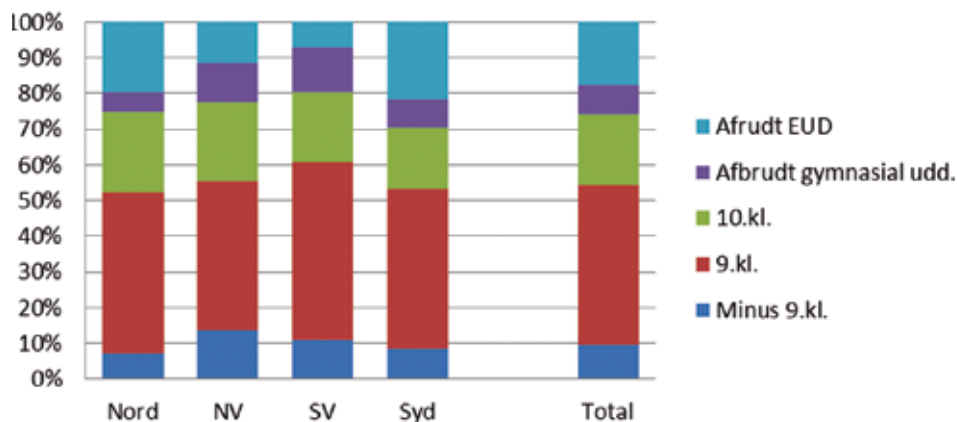
Sammenlignes elevernes uddannelsesbaggrund med tal for produktionssko-

lerne generelt er der visse forskelle, som måske er værd at være opmærksom på: På landsplan (i 2009) havde knap halvdelen af alle produktionsskoleelever en grundskolebaggrund, mens ca. $\frac{1}{4}$ kom fra hhv. gymnasiale og ca. $\frac{1}{4}$ fra erhvervsfaglige uddannelser (Pedersen 2010).

Blandt eleverne i SATS 14 er det altså næsten $\frac{3}{4}$, der kun har grundskolebaggrund.

Figur 6. Uddannelsesbaggrund fordelt på område
2009 - 2011

I SYDVEST og NORDVEST er tallet endda en smule højere, **se figur 6**.

Det kan være tilfældigt, men det kunne også indikere, at der blandt disse elever måske er en overvægt af elever med problemer udover det faglige? Det vil dog kræve en nærmere undersøgelse af den generelle elevsammensætning på de enkelte skoler samt en gennemgang af de enkelte sager, for at kunne sige noget mere præcist om dette forhold.

2.2.2 Problemstillinger hos de involverede elever – og indsats

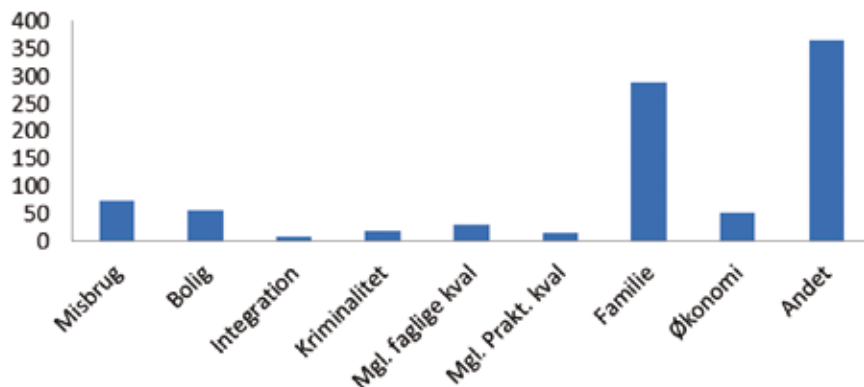
Årsagerne til, at elever har fået støtte via SATS 14, har været mange, og for flere

af eleverne har der ligget mere end én problemstilling bag henvendelsen. Som det kan ses af figur 7 er den væsentligste problemstilling, der er blevet noteret af vejlederne, familieproblemer. Det gælder for lidt over halvdelen af alle elever, at familieproblemer var medvirkende årsag til henvendelsen. Misbrugsproblemer var en del af problemkomplekset for 13 % af alle elever, mens boligproblemer var til stede hos 10 % af alle elever. **Se figur 7**.

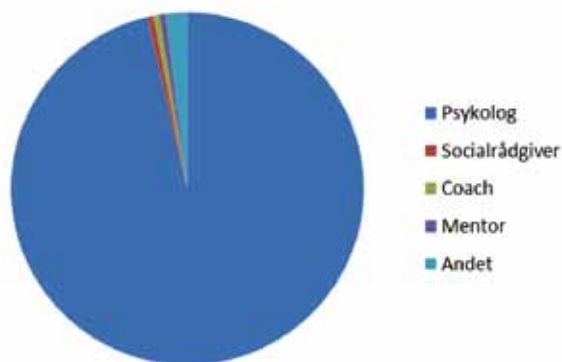
Det skal bemærkes, at kategorien "andet" i figur 7 er meget stor: "Andet" er markeret som problemfelt hos 66 % af eleverne. På den afsluttende temadag blev det drøft-

Figur 7. Problemfelter
2009 - 2011

NB - en del har mere end én problemstilling

Figur 8. Indsats
2009 - 2011

tet med vejlederne, hvorfor kategorien "andet" er så stor. Det skyldes, at SATS 14 jo bliver betragtet som et anonymt tilbud, og derfor ved vejlederne ikke nødvendigvis, hvad den enkelte elev ønsker at tale med psykologen om. Der var dog meget klare indikationer for, at det ofte dækker over psykiske problemer som depression, lavt selvværd, selvmordstanker m.m.

Indsatsen i SATS 14 har primært været et tilbud om samtaler hos en psykolog. Langt de fleste elever har været til samtaler med en psykolog. Den overvejende indsats har været psykologbistand i form af typisk 2-3 afklarende samtaler, hvor eleven har fået redskaber til at håndtere

sin situation eller i mindre omfang blevet henvist videre. Der er eksempler på forløb af lidt længere varighed, ligesom der er enkelte eksempler på supervision af lærer og elev sammen. I enkelte tilfælde har elever fået tilbudt mentor. **Se figur 8.**

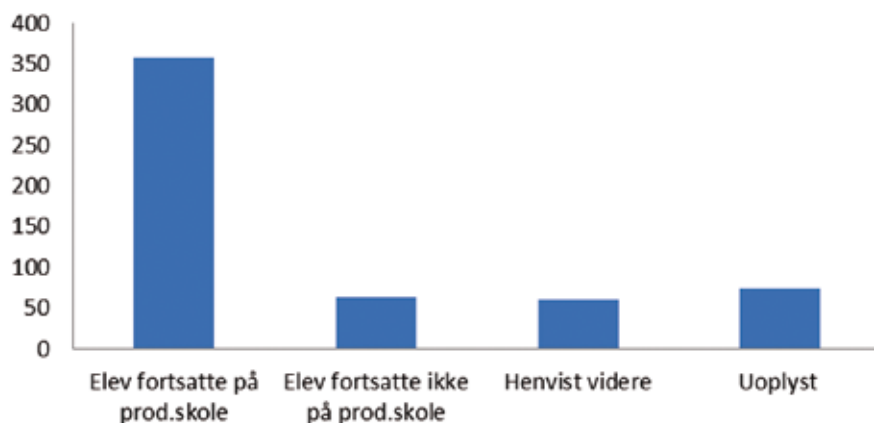
Der har undervejs i projektforløbet været enkelte tiltag for at iværksætte andre tilbud til eleverne, fx gruppeforløb om sociale fobier, men uden større gennemslagskraft.

2.2.3 Resultater

Den langsigtede effekt af SATS 14 er ikke mulig at undersøge, så relativt kort tid efter at projektet er afsluttet. Det er heller ikke muligt - på baggrund af det eksisterende talmateriale - at dokumentere om det i givet fald alene er indsatsen i SATS 14, der har givet forandringer hos eleverne - eller om andre faktorer, fx ændringer af forhold i familien eller mindre hashrygning, også har spillet ind.

Det kan konstateres, at 357 elever, svarende til 64 % af alle elever i SATS 14, fortsatte på produktionsskolen, da indsatsen i SATS 14 var færdig. 14 % af eleverne fortsatte ikke på produktionsskolen, og 13 % blev henvist videre. **Se figur 9.**

Figur 9. Resultat
2009 - 2011

3 Skolernes erfaring - vejledere og lærere

3.1 Vejledernes rolle i SATS 14

Vejlederne har været centrale i projektet, som beskrevet i 1.3.2. Det er fordi vejlederne er en slags knudepunkt, grundet deres kendskab og kontakthoris til eleverne, lærere, forstandere, og deres mulighed for at henvise til eksterne (psykologer mm). De 14 involverede skoler er forskellige og har forskellig skolekultur. Det har også givet sig udslag i forskelligheder i vejledernes tilgang til deres rolle i projektet.

Nogle vejledere kom hurtigt i gang med projektet og benyttede straks muligheden for at hjælpe elever med nye redskaber, mens andre var mere afventende. Nogle vejledere udtrykte en vis skepsis i begyndelsen ud fra en holdning om, at produktionsskolerne ikke skal være behandlingsinstitutioner. Andre var i starten bekymrede for, at deres centrale rolle i SATS 14 ville betyde mindre tid til deres mange andre opgaver som vejledere, men de erfarede sidenhen, at den bekymring ikke holdt stik. Vejlederne giver udtryk for, at de har følt sig aflastet og har høstet mange positive erfaringer med elever, der fik den nødvendige hjælp og øget trivsel på skolen.

I opstartsfasen ledte projektevaluator sammen med projektkoordinator en række møder med vejledere, som nævnt i 1.4. På møderne foregik en fælles opridsning af og refleksioner over de aktuelle problemstillinger af pædagogisk og psykologisk art på skolerne, og der blev arbejdet med

at prioritere indsatsområder og omsætte til mål. Desuden blev der opfordret til at skabe samarbejde og erfaringsudveksling i regionale grupper, således at flere skoler kunne sparre om, hvordan de kunne bruge SATS midlerne i forhold til netop deres elevgrupper i det lokale område.

De problemstillinger, der blev ridset op på møderne i opstartsfasen, er udfoldet i det følgende. (Se også referat med oversigt over problemstillinger mm. i bilag 5.) I løbet af de efterfølgende etablerings- og stabiliseringsfaser har vejlederne holdt flere møder med projektkoordinator Jette Fabian samt deltaget i årsmøder, med rig mulighed for udveksling af erfaringer. Derigennem har vejlederne vist stort engagement og har støttet op om fortsættelse af ordningen.

3.2 Perspektiver fra vejlederne

På projektets årsmøde i 2010 fremlagde vejledere forskellige cases som eksempler på anvendelse af SATS 14 midler. Fælles for gruppernes fremlæggelser var en vurdering af, at SATS midlerne gjorde det muligt for skolerne at "rumme" de særligt krævende elever.

Ifølge vejlederne har psykologhjælpen været et hurtigt og effektivt tilbud til nogle skrøbelige elever. Det har givet både lærere og vejledere en professionel sparringspartner, som har gjort, at skolerne har kunnet tackle eleverne på en anden måde. Eleverne har endvidere oplevet en helhed i vejledning, undervisning og psykologhjælp.

Vejledere har generelt set foretrukket, at psykologen er kommet på skolen - synligheden og hjælpen har været med til at aftabuisere at få hjælp til psykiske problemer. Mange af eleverne har tidligere været "sendt" til psykolog og ikke oplevet det som nogen hjælp. At det i SATS 14 projektet har været et tilbud, som de frivilligt kunne gøre brug af, har betydet, at de har opfattet hjælpen på en anden måde. Eleverne har anbefalet hjælpen til hinanden.

Ofte har ganske få samtaler været med til at give redskaber til at tackle selv massive problemstillinger. I meget tunge tilfælde har det givet vejlederne mulighed for at sende eleven videre på et mere kompetent grundlag.

3.2.1 Vejlederes erfaring på tværs: Ligheder og forskelle mellem de 14 skoler

Den mest udbredte fremgangsmåde for psykologforløbene blev, at vejlederne vurderede behov for indsats og var koordinator for at forløbet kom i gang på skolen og i skoletiden som et tilbud om åben og anonym psykologrådgivning. Henvisning til længere forløb og opfølgning, der fandt sted uden for skolen, er ikke blevet betalt med SATS 14 midler.

Produktionshøjskolen i Brøndby har dog udviklet en lidt anderledes model, hvor der udelukkende bruges SATS midler til at supplere *psykologrådgivning uden for skolen* efter henvisning fra egen læge for de unge, der er over 18. Skolens kriterier for at bruge SATS 14 midler var, at unge

under 18 år er kommunernes ansvar, og her kan skolen hjælpe med at sende de unge videre i det kommunale system. For de elever, der er over 18 år skal de unge selv få en henvisning fra egen læge til psykolog, fordi eleven derved:

"viser ansvar og motivation... Eleven skal selv kunne tage hen til psykologen. Når eleven har henvisning til psykolog, betaler sygesikringen hovedparten, og egenbetalingen er ca. 300 kr. pr. samtale, det har vores elever ikke råd til. Det er disse ca. 300 kr., vi har betalt af satspuljemidlerne." (vejleder)

Denne skole har altså haft en tilgang, hvor det etablerede vejlednings- og rådgivningssystem er blevet brugt i højere grad. Det har været et af målene for SATS 14, at produktionsskolerne skulle blive bedre til at bruge det etablerede system, når det kunne være relevant, og dette mål er der i denne skoles arbejde blevet fokuseret på.

Nogle af skolerne i SATS 14 projektet har også har haft andre psykologer og eksperter inden for det pædagogiske-psykologiske felt tilknyttet, som er blevet betalt med andre midler end SATS 14. Et eksempel er IT Rygsæk Projektet, i et samarbejde mellem Taleinstituttet i Nordjylland, hvor andre produktionsskoler i landet er koblet på, herunder 2 fra SATS 14 området. Det omfatter, at elever er blevet screenet af tale-høre-pædagoger for ordblindhed og læsevanskeligheder, og alle faggrupper, inklusiv psykologer, har været inddraget i at arbejde med en fremadrettet plan for videre støtte (se Jensen, 2009).

3.3 Lærere – supervision og personaletræning

En del af projektets formål var, at lærerne på produktionsskolerne skulle blive klædt bedre på til at kunne tackle elever med forskellige forudsætninger. SATS 14 projektet er derfor bl.a. blevet brugt til at supervisere lærere. De tilknyttede psykologer er blevet brugt til supervision af lærergrupper og til undervisning i forskellige adfærdsmønstre, hvilket har opkvalificeret personalestaben på skolerne og gjort, at man har været bedre i stand til at forstå den enkelte unge og kunnet rumme flere.

Stort set alle skoler har på den måde haft opkvalificering af hele lærergruppen, hvor man fx har haft emner som diagnoser (ADHD, OCD, Tourette). Der har også været brugt supervision af enkelte lærere og vejledere i forhold til særligt udford-

rende elever. De 4 skoler i Roskilde-regionen har desuden brugt en fælles pædagogisk dag på at introducere projektet.

Produktionsskolerne har som deres vigtigste opgave at bringe eleverne videre personligt, socialt og fagligt. Også her er der forskelle skolerne imellem, hvad tolkning heraf angår. Produktionsskoler har som formål at styrke deltagernes personlige udvikling og forbedre deres muligheder i uddannelsessystemet, men skolerne er ikke behandlingsinstitutioner. Der har været en vis angst for, at UU-centrene (Ungdommens Uddannelsesvejledning) ville målgruppevurdere flere elever til produktionsskolerne, når nu der var et tilbud om psykologhjælp. Det er dog delvist blevet imødegået af, at tilbud om samtale eller rådgivning i dag også etableres på ungdomsuddannelserne.

4 Psykologernes erfaringer

4.1 Modeller for tilknytning af psykologer til skoler

Modellerne for tilknytning af psykologer til skolerne har udviklet sig ret forskelligt. Den mest udbredte model er *psykologrådgivning på skolen* og eventuelt supplerende forløb udenfor skolen med andre midler efter henvisning. Som en psykolog skriver: "Almindeligvis er der tale om fortrolige samtaleforløb fra 1-3 sessioner, og der er kun få af egentligt behandlende karakter. Nogle elever henvises videre til egen læge eller til psykiatrisk vurdering." Begrundelser for henvisning har en del variation, nogle psykologer nævner et behov for afklaring om elevernes behov for medicin, udredning af psykiatriske diagnoser, og endelig behandling af dybereliggende psykologiske eller relationelle problemer. Eksempelvis nævnes, at psykologen har drøftet elevens familierelationer og kunne støtte op om håndtering af akutte situationer, men at relationerne er så vanskelige, at længerevarende samtaler vil være til gavn for eleven.

Flertallet af skoler er endt med at have en lokal psykolog tilknyttet, dvs. at elever får en tid hos en psykolog, der har sin gang på selve skolen i en fast rytme, såsom en eftermiddag hver anden uge. I de fleste tilfælde er den samme psykolog også tilknyttet som supervisor eller har afholdt træning for personalet om psykologiske problemstillinger. Nogle af psykologerne er blevet brugt på tværs af flere forskellige produktionsskoler.

4.2 Uddrag på basis af beskrivelser fra psykologer

Evaluator har fået tilbagemeldinger om psykologernes indsats over for elever med SATS 14 midler fra seks psykologer tilknyttet skolerne, samt et referat (skrevet af en vejleder) fra et evalueringsmøde med en psykolog. De syv psykologer dækker forskellige emner. Deres faglige indblik er meget værdifulde udsagn, som supplerer vejledernes indberetninger. Psykologerne giver desuden en del kommentarer om vigtigheden af samarbejdet blandt alle personalegrupper omkring eleverne, og elevernes situation (familie, sundhed, etc.) betragtet som *en helhed*.

Psykologernes tilbagemeldinger har bidraget på tre måder: de kortlægger den psykologiske situation for de frafaldstruede elever på produktionsskolerne mere overordnet, de giver indblik i de støtte- og rådgivningsforløb, der er tilbudt under SATS 14, og de foreslår videre aktiviteter og foranstaltninger (inklusiv personale-samarbejde og helhedsbetragtninger). Uddrag af psykologernes udsagn er nedenfor opstillet under tre hovedemner: elevprofil, rådgivningsforløb med elever, og helhedsbetragtninger og anbefalinger. Disse tre hovedemner er valgt for at formidle viden om eleverne og hvilke type problemer, de har, hvordan forløbene var tilrettelagt af psykologerne i hovedtræk, samt for at samle op om de overordnede erfaringer.

4.2.1 Elevprofil

På baggrund af tilbagemeldinger fra de i alt syv psykologer tilknyttet projektet er det muligt at give et billede af hvilke elever, der tilsyneladende især har søgt om og fået tilbudt psykologrådgivning via SATS 14. (Kilde: Skriftlige tilbagemeldinger fra 6 psykologer samt en vejleders referat af evalueringsmøde med en psykolog.)

Helt overordnet kan det konstateres, at det tilsyneladende er elever, der har haft et særligt behov, som de ikke har fået hjælp til andre steder. Flere af eleverne har gået meget alene med endog meget svære problemstillinger - og ofte også i lang tid.

En psykolog skriver om eleverne, at de ofte går alene med overvældende problemer og fremstår "følelsesmæssig ensomme og forsømt, og således virker det som om, at hjælpen falder på et tørt sted."

En anden psykolog beretter, at eleverne har mange her-og-nu problemer - som dog også kan være dybe og angå grænser i parforhold og familierelationer, lavt selvværd, misbrug, selvskade mm.

Flere psykologer opregner en række overordnede problemstillinger, som indbefatter: lavt selvværd, misbrug (hash, alkohol, mm), selvdestruktiv adfærd, depression, usikker identitetsfølelse, familiære problemstillinger (dysfunktionel familie), traumer og tab, angst/fobier, sociale vanskeligheder, voldelig adfærd og henviser til diagnoser (såsom hjerneskade, ADHD, ADD, Tourette, Autisme), eksistentielle problemstillinger, særlige forhold (graviditet, dødsfald i familien), alvorlige psykiske problemer (psykoser) mm.

Udover det har mange af de elever, der får tilbudt rådgivning, nævnt tidlige nederlag i skolen, mobning, specialundervisning, og at de har haft en ustabil skolegang.

4.2.2 Rådgivningsforløb med elever

Psykologerne, der kommer ud på skolerne, beretter, at et typisk forløb er kort, 1-3 samtaler. På tværs af psykologernes udtalelser er der tale om en mangfoldighed af tiltag i forsøg på at opbygge resourcerne for elever og give mulighed for at italesætte og dele problemer af meget forskellig art.

Psykologerne udtaler, at det for nogle af disse unge virker som om, de mangler en voksen at drøfte følsomme emner med (fx sex, fobier, angst, ensomhed), og at de ofte føler sig anderledes end andre. Nogle få samtaler kan derfor i sig selv være forløsende og hjælpe eleverne relativt hurtigt videre. Der kan dog også være tale om problemstillinger af dyb og mere alvorlig art (hjerneskader, konfliktfyldt opvækst i dysfunktionelle familier, eller traumatiske oplevelser som voldtægt, osv.), som kan afhjælpes med et kort forløb, men hvor der anbefales at søge yderligere hjælp og derfor henvises videre. Desuden har psykologerne i enkelte tilfælde kunnet hjælpe med at identificere og tilkalde nødvendig hurtig hjælp, når der er tegn på depression, selvskadende adfærd og psykoser.

En psykolog beskriver, at elever visiteres via vejleder ofte på baggrund af drøftelse med elevens lærer(e). Der tilbydes korte forløb, hvor nogle elever henvises videre. Dette er typisk for den udbredte model, hvor psykologer er tilknyttet skolerne. Psykologen slutter sin vurdering af SATS 14 tiltaget med følgende udsagn:

"Det er min vurdering at de unge profiterer af samtalerne. Mange af dem kommer med problemstillinger, de ikke har drøftet med andre, og der er i de fleste tilfælde tale om unge der ikke på eget initiativ er hjælp-søgende omkring overvældende problemstillinger." (psykolog tilknyttet SATS 14)

Flere psykologer nævner rådgivningsforløb, hvor en lærer var med. En psykolog holder supervision en time pr måned med lærere, hvilket de andre psykologer også tilbyder i forskelligt omfang.

4.2.3 Helhedsbetragtninger og anbefalinger fra psykologer

Som nævnt arbejder de fleste psykologer i projektet ud fra en kognitiv og psykoedukativ forståelse med eleverne. I udsagnene fra de involverede psykologer forklarer de, at de vurderer, at der er et stort behov for at lytte til de unges problemer, afklare og eventuelt henvise til udredning af dybere problemer. Den umiddelbare hjælp er oftest beskrevet som støtte, eksempelvis til at klare vanskelige familieforhold, og oplysning om psykologiske reaktioner, eksempelvis om hvad angst er, og hvordan det påvirker ens krop og tanker. Psykologerne har lagt vægt på, at samtalerne har haft fokus på at prioritere problemer og opstille handlingsplaner fx for at overvinde angst. De korterevarende samtaleforløb har derved mest handlet om at give enkle redskaber til at klare problemer her og nu og skabe mærkbar forbedring af livskvalitet. De korterevarende forløb har haft en opbyggende karakter, og de har

lagt frø for en eventuel, fremtidig psykologbehandling, hvor dybere problemstillinger kan bearbejdes.

En psykolog bemærker, at der er udfordringer for lærere, såsom at de "mangler ideer til hvordan de kan hjælpe (f.eks. ved udeblivelse), vil sikre kvalitet i deres håndtering af problemer, udvikle værkstedet til at rumme de unges ønsker bedre." For at imødekomme den slags pædagogiske og psykologiske udfordringer, tilbyder vedkommende samtaler med lærer og den unge samt undervisning om psykologiske emner på skolerne.

Som opsummering viser de seks udtalelser fra psykologer direkte tilknyttet skolerne, at de gennemførte rådgivningsforløb indirekte (og til tider direkte) involverer både vejledere, som henviser og vurderer forløb, men også lærere. Psykologerne mener, at selv de korte forløb ofte har en gavnlig effekt, og at forløbene således kan forebygge afbrydelser af skolegang og frafald.

Psykologerne anbefaler en fortsættelse af muligheden for rådgivende samtaler, da det hjælper elever ved, at det afklarer problemer og kan forebygge, at problemerne udvikler sig i en negativ retning - især for de elever, som netop ellers ikke opsøger hjælp udenfor skolen.

Psykologerne har i forløbet også fungeret som sparringspartnere for vejledere og lærere med det resultat, at det som en

vejleder kalder "rummeligheden på værkstederne" er blevet større. Og gevinsten har været, at det at kontakte en psykolog er blevet aftabuiseret for både elever, lærere og vejledere.

4.2.4 Diskussion af de overordnede temaer og konklusioner fra psykologerne

Psykologudtalelserne har bl.a. tydeliggjort, hvad der ligger bagved den store "andet"-kategori fra sagsregistreringen (se figur 7 i kapitel 2) – samt at det omfatter dybe, diffuse og mangfoldige problemer.

Graden af kontakt blandt de forskellige faggrupper på skolerne er et andet forhold, der ikke var særlig synligt i sagsregistreringen, men til gengæld træder udvekslingen af viden mellem lærere, vejledere og psykolog frem i psykologudtalelserne, f.eks. ved at en psykolog har holdt et oplæg for en gruppe medarbejdere eller har fortalt i en frokostpause kort om, hvordan man som lærer generelt kan tackle at håndtere unge med en diagnose som ADHD.

Igennem SATS 14 har der således også været fokus på opkvalificering af skolerne personale med henblik på at forbedre, hvordan produktionsskolernes vejledere, lærere og øvrige ansatte opdager, reagerer på, og ved mere om, hvordan de bedst kan gribe ind over for elevers mistrivsel. SATS 14 har derved ændret personalets praksisser i løbet af de 3 år, projektet har været gennemført.

Både psykologer og vejledere har diskuteret fordele og ulemper ved, at psykologer møder elever på skolerne og tilknyttes, så de kommer jævnligt på skolerne, i stedet

for at eleverne skal tage hen til en psykolog. Ulempen ved at møde psykologen på skolen kan netop være synligheden af elevernes brug af tilbudet. I etableringsfasen af SATS 14 var der desuden udtrykt bekymring blandt vejledere og forstandere for, at en psykolog på produktionsskolerne kunne bidrage til at skolerne udviklede sig til at blive behandlingsinstitutioner. Erfaringerne har dog *ikke* vist den tendens.

Fordele ved at møde psykologen på skolen er til gengæld, at elevernes fremmøde er bedre, og at de bliver fastholdt bedre i et forløb. Desuden nævnes som andre fordele, at selve det at gå til samtale hos en psykolog er blevet afmystificeret, når eleverne har set og mødt psykologen mere uformelt. Psykologens tilstedeværelse giver mere mulighed for at snakke åbent om det at modtage psykologhjælp.

En anden fordel ved, at psykologen er på skolen, er, at hvis en elev alligevel ikke kan komme til en aftalt tid, kan psykologen bruge tiden til eksempelvis at udvikle samarbejdet med personalet, eller besøge værksteder.

De psykologer, der har været på skoler, beskriver i deres udtalelser vigtigheden af at blive bekendt med elevgruppen, lærere, vejlederne og at opleve skolens kultur. Nogle skoler deler desuden den samme psykolog, som derved får indblik i flere skolars kultur.

5 Opsamlende konklusion

5.1 SATS 14 projektets resultater

Overordnet kan det konstateres, at i alt 555 elever fra de 14 produktionsskoler benyttede sig af de tilbud, der blev givet via SATS 14 midlerne i den 3-årige projektperiode 2009-2011.

Det primære mål ved opstarten af projektforløbet var, at 500-600 elever ville benytte sig af SATS 14 midlerne. *Det sekundære mål* var, at de ansatte på de involverede skoler ville blive bedre til at imødekomme elevernes psykologiske problemer, og derved forebygge mistrivsel- og fraværproblemer og akutte situationer med elever. Elevernes problemstillinger har vist sig at omfatte dybe, diffuse og mangfoldige problemer.

Målet med indsatsen fra vejledere har været, at de ville yde en indsats både for de udadreagerende elever, som kan virke forstyrrende for andre, men også for de stille elever, som viste tegn på mistrivsel og var frafaldstruede.

Betingelser for at nå de mål har været udtrykt som at skabe en smidig og derved *hurtigere* henvisning for elever til relevant støtte, enten til en psykolog eller til afklaring i kommunalt regi, eller andet (fx behov for behandling af hashmisbrug).

Der er udviklet netværk af syv fast tilknyttede psykologer, som vejledere kunne henvise elever til for individuelle samtaler. Desuden har psykologer opkvalificeret og bistået skolernes øvrige ansatte i at

forebygge mistrivsel- og fraværproblemer blandt elever.

Indsatsen har hovedsageligt været støtte til elever i form af et tilbud om åben og anonym psykologrådgivning på skolen, hvor flere af psykologerne har anvendt en kognitiv og psykoedukativ tilgang i korte samtaleforløb. Nogle elever er desuden blevet henvist af psykologerne til udredning og videre behandling. På baggrund af den løbende sagsregistrering, som blev ført af vejlederne og siden opsamlet af projektledelsen, kan det konstateres, at flertallet af de 555 elever var piger (63 %), at lidt over halvdelen var over 18 år (56 %) og at de fleste boede hjemme (65 %). Disse overordnede tal dækker dog over visse forskelle fra skole til skole.

Et vigtigt spørgsmål er naturligvis: *Hvad kom der ud af indsatsen – virker det?* Det er svært at kvantificere umiddelbart efter projektet, men det kan konstateres, at 64 % af alle elever i SATS 14 fortsatte på produktionsskolen, da indsatsen i SATS 14 var færdig. 14 % af eleverne fortsatte ikke på produktionsskolen, og 13 % blev henvist videre. Den positive virkning af indsatsen er stor, i følge udtalelser fra psykologer og vejledere. De påpeger, at hovedparten af de elever der modtager støtte, har vist øget trivsel. Den overordnede konklusion er derfor, at projektet levede op til forventningerne i ansøgningen, som blev konkretiseret i de indledende programteorier udformet af vejledere mm.

Det er i denne evaluering ikke muligt at belyse den langsigtede effekt af SATS 14. Det er ikke muligt at undersøge og kortlægge enkelte personers brug af SATS 14 tilbud pga personregisterloven. Det er heller ikke muligt at anvende det eksisterende talmateriale til at dokumentere, hvilke af mange komplekse faktorer, der spiller ind i elevernes trivsel og gennemførsel af skoleforløb. Desuden er det vanskeligt at vide, om indsatsen virker i længden, da det er så kort tid siden projektet er afsluttet.

5.2 SATS 14 projektets udvikling

Projekterfaringerne giver anledning til, at man overvejer at fastholde den viden og det beredskab, der nu er opbygget i SATS 14 og lignende projekter som fx Projekt PS. Som erfaret i mange andre sammenhænge kan det konstateres, at det tager tid at sætte nye initiativer i gang, udvikle metoder, finde arbejdsformer, ændre den løbende praksis mv., men at det også er nødvendigt netop med tid, hvis nye aktiviteter skal funderes i den daglige praksis.

Eksempelvis har det taget tid i SATS 14 for de enkelte skoler at få projektet i gang og finde den form, projektet skulle have på deres skole. Det har til gengæld betydet, at projektet har haft mulighed for at blive en integreret del af skolens praksis.

De faglige udvekslinger er vigtige for et projekts udvikling, men er svære at gøre synlige som et resultat. Der har været en højnet kontakt mellem de 14 forskellige skoler i SATS 14, samt indbyrdes blandt faggrupper på skolerne. De psykologiske problematikker blandt produktionsskoleelever virker ret ens på tværs af regioner. Den faglige udveksling om elever og muligheder for støtte har været guld værd

for, at SATS 14 er blevet forankret på de enkelte skoler og er blevet et vellykket projekt. Den opnåede erfaring vil være et springbræt for en målrettet videreudvikling af en fast ordning for psykologisk støtte rettet til produktionsskoleelever.

5.3 Perspektivering på SATS 14 projektet

SATS 14 projektet har ikke haft til sigte at lave en ensartet model, men tværtimod at diskutere de forskellige veje, der kunne tages. I projektet har de 14 skoler valgt 14 forskellige veje at gå, tilpasset den enkelte skoles forudsætninger og særlige udfordringer. Dette til trods har der, som det fremgår af denne evaluering, været en del fællesnævner i både metoder og resultater.

SATS 14 projektet var allerede i sit udgangspunkt meget inspireret af tankerne fra Projekt PS på de fire københavnske produktionsskoler. Men selv om Projekt PS var organiseret anderledes og havde flere ressourcer (hvilket gav mulighed for at ansætte to fuldtidsprojektmedarbejdere - en psykolog og en socialrådgiver), kan det alligevel konstateres, at resultaterne fra de to projekter har mange ligheder, i hvert fald hvad angår muligheden for psykologsamtaler:

- Der har blandt eleverne på produktionsskolerne været en forholdsvis stor interesse for/søgning til muligheden for at få psykologhjælp via produktionsskolen
- Elevernes problemstillinger har dækket både over relativt "lette" problemer, hvor alene en eller et par samtaler har kunnet formå eleverne til at gå videre selv, men også tunge problemstillinger, som fx alvorlige

traumer, (uopdagede) hjerneskader, begyndende psykiatriske lidelser, hvor det har været nødvendigt at henvise eleverne til yderligere udredning eller behandling.

- De fleste elever har haft (kunnet nøjes med) 1-3 samtaler med en psykolog, altså forholdsvis korte forløb.
- En stor del af eleverne har med denne forholdsvis korte og begrænsede støtte tilsyneladende formået at holde fast i produktionsskolen/uddannelsessystemet.
- Både lærere og vejledere har givet udtryk for, at også de har haft stor glæde af tilbud til eleverne om psykologbistand. Især fordi det har hjulpet de enkelte elever til at få det bedre, og dermed har haft positiv

indflydelse på det arbejde, lærerne og vejlederne har skullet udføre i dagligdagen.

- Både lærere og vejledere har samtidig givet udtryk for, at det også har været en stor hjælp for dem, når de tilknyttede psykologer har haft mulighed for at give supervision eller holde oplæg om særlige problemstillinger, der fyldte ift. enkelte elever eller eleverne som helhed. Lærere og vejledere er derved blevet klædt bedre på til at kunne håndtere nogle af de vanskeligheder, de møder hos eleverne i dagligdagen.

Overordnet må det derfor konstateres, at en forholdsvis stor gruppe elever på produktionsskolerne tilsyneladende kan profitere af, at det er muligt at få hjælp

til at håndtere livets udfordringer (både større og mindre psykiske problemstillinger), mens de går på produktionsskolen. Og at meget tyder på, at det kan hjælpe eleverne til at blive fastholdt i uddannelsessystemet.

Samtidig er det en overordnet vurdering, fra både vejledere og forstandere, at SATS 14 projektet kan være med til at højne produktionsskolernes fokus på og indsats over for de vanskeligheder, som en del

produktionsskoleelever bærer rundt på.

Set i et større samfundsmæssigt perspektiv - og især set i relation til politikernes ønske om, at 95 % af en ungdomsårgang skal gennemføre en ungdomsuddannelse - bør resultaterne fra SATS 14 og andre lignende tilbud på produktionsskoler og ungdomsuddannelser generelt tages alvorligt: Det er nødvendigt med en særlig indsats over for de unge, der har andre vanskeligheder udover de boglige/faglige.

Litteraturliste

Hansen, Susanne Pihl (2009) *Hashgrupper på ungdomsuddannelser*. Hæftet kan rekvireres via u-turn@sof.kk.dk. Se også <http://www.uturn.dk/> og <http://www.pihl-inklusive.dk>

Hansen, Susanne Pihl (2011) *Projekt PS - Et åbent og anonymt rådgivningstilbud til elever på de fire københavnske produktionsskoler*. Produktionsskolen k-u-b-a.

Jensen, Malene Skov (2009) Hurtig hjælp giver resultater. *Uddannelsesbladet* (Maj 09) Taleinstituttet. Side 20-22. Findes som pdf på: www.produktionsskoleprojekt.dk

Kirkegaard, Tanja og Klaus Nielsen (2008) *Kreativitet, produktion og identitet - fra produktionsskole til erhvervsuddannelse*. Publikationen indgår i Undervisningsministeriets temahæfteserie som nr. 6 - 2008. Udgivet af Undervisningsministeriet, Afdelingen for erhvervsfaglige uddannelser. Serieredaktion og produktion: Werner Hedegaard. Findes på: <http://pub.uvm.dk/2008/produktionsskole/>

Oestrich, Irene Henriette (2008), *Livskundskab og modstandskraft*. Dansk Psykologisk Forlag

Pedersen, Asger Hyldebrandt (2010) *Tal for produktionsskoler i kalenderåret 2009*. UNI-C Statistik og Analyse. Findes som pdf på: <http://www.uvm.dk/Service/Statistik/Statistik-om-erhvervsuddannelserne/Statistik-om-produktionsskoler>

Thorsteinsson, Hallur G. og Bjarke Malmstrøm Jensen (2010). *"Jeg kommer heller ikke i dag! - om støtte af sårbare unge i uddannelse"* Bog om produktionsskoleelever udgivet med støtte fra Undervisningsministeriet. Nr 3 - 2010. Findes på <http://www.uvm.dk/service/Publikationer/Publikationer/Erhvervsuddannelser/2010/psykiatri.aspx>

Empiri-liste, som danner baggrund for rapporten:

- referater af diverse møder skrevet af evaluator og ekstern konsulent,
- skriftlige opsamlings fra psykologerne,
- mundtlige og skriftlige opsamlings fra vejlederne, indsamlet af projektkoordinatoren,
- sagsregistreringsskemaer, udfyldt af vejlederne undervejs i tre-års perioden,
- midtvejsevaluering foretaget af evaluator.

Ressourcer og referencer som har været diskuteret i SATS 14

Hansen, Susanne Pihl (2008-11) *Afsluttende evaluering*, og fire "punktanalyser" om Projekt PS. Materialet findes under "projekter" på <http://www.pihl-inklusive.dk>

Psykiatrifondens erhvervsskoleprojekt

Tilbyder kurser for lærere, ledere og erhvervsskolevejledere i forhold til at støtte metoder for at arbejde med sårbare unge. Kommer også ud på skoler (gratis) dog fokus på Kbh området.

<http://www.psykiatrifonden.dk/Forside/Projekter/Erhvervsskoleprojektet>

Psykiatrifonden ungdomsprojekt

Ungdomsprojekt undervisning og psykologisk rådgivning til elever, samt opkvalificering af ansatte på erhvervsuddannelserne.

<http://www.tabu.dk/Forside/Projekter/Ungdomsprojektet/PsykiatriFondens+Ungdomsprojekt>

Albahus

Albahus yder rådgivning og undervisning om seksuelt overgreb <http://www.albahus.dk>

6 Bilag

Bilag 1:

Skolebeskrivelser

Produktionsskolen Nordsjællands Uddannelsescenter, PNUC, Frederiksværk

82 årselever - 16 medarbejdere

Værksteder: Pædagogik, Sundhed & Kreativitet - Metal & Auto - Træ & Malerværksted - Film & TV - IT - Køkken - Musik - Kontor - Genbrug.

Skolen har et stort opland (Hillerød, Gribskov og Halsnæs Kommuner).

Halsnæs kommune, hvor skolen er hjemmørende, har traditionelt haft mange store industrivirksomheder med mange ufaglærte jobs. (Stålvalseværket, fiskeri, færgefart mv.) Området er præget af et lavere uddannelsesniveau end det øvrige Nordsjælland. Mange af eleverne er dårligt teoretisk funderet, når de kommer på skolen, og en del kommer fra familie med begrænsede ressourcer, og har selv en del sociale problemstillinger med i bagagen.

Produktionsskolen Frederikssund Foruddannelsescenter, PFFU

57 årselever - 21 medarbejdere

Værksteder: Auto og metal - Bygge og anlæg - Kreativ og pædagogik - Køkken - Mediegrafisk - Ejendomsservice.

Skolen oplever øget efterspørgsel på tilbud, hvor unge foruddannes til voksenlivet via produktionsskoleophold, aktiveringsforløb og EGU. Flere og flere unge ytrer behov for en tænkepause og et refleksionsrum efter folkeskolen, for at samle kræfter og motivation, til næste kapitel i deres liv.

Produktionsskolen Sundet, Helsingør

92 årselever - 17 medarbejdere

Værksteder: Snedkeriet - Auto/smed - Køkken - Multiservice (anlægsgartner) - Ejendomsservice - Tekstil/grafik - Pædagogik.

Skolens målsætning er at fastholde og hjælpe eleverne til en positiv udvikling. At ruste eleverne til at kunne påbegynde en uddannelse eller et arbejde.

Ballerup-Herlev Produktionshøjskole

122 årselever - 27 medarbejdere

Værksteder: Træ & Håndværk - Design & Blomster - Film & Foto - Grafisk Design - iLab multimedie - Musik & Producer - Webcaster - Sundhed & Pædagogik.

Det er vigtigt for skolen, at de fysiske rammer på skolen er moderne og funktionelle, således at eleverne oplever et inspirerende arbejdsmiljø. Skolen ser sig selv som en rummelig skole, der løfter et stort socialt ansvar i forhold til udsatte unge fra de omkringliggende kommuner.

Produktionsskolen Medieskolen Lyngby

84 årselever - 12 medarbejdere

Værksteder: Redaktionen - Producer - Grafisk design - Foto - Film - Webdesign.

Skolen har med sin entydige profil en tiltrækning på elever fra et stort geografisk område (12 forskellige UU-centre) og er hovedsagelig unge, som måske "gerne vil arbejde med medier" senere. Denne drøm kan de så få afprøvet på en rimelig realistisk måde på et af de 6 værksteder. Størstedelen af eleverne udsendes til uddannelse.

Bornholms Produktionshøjskole

51 årselever - 11 medarbejdere

Værksteder: Træ - Metal - Tekstil/Design.

Skolen er netop flyttet fra Aakirkeby til Rønne og er blevet en del af Campus Bornholm, som indebærer et tæt samarbejde med erhvervsskolen. Skolen ønsker at starte Produktionsskolebaseret Erhvervsuddannelse - grundforløb inden for tømrerfaget. Skolen har tillige tæt samarbejde med jobcenter og det lokale erhvervsliv.

Glostrup Produktionshøjskole

97 årselever - 25 medarbejdere

Værksteder: Børn og Krea - Idræt - Køkken - Sosu - PC support - Grafisk - Ejendomsservice - Smedeværkstedet - Træværkstedet - It og kommunikation (værksted etableret efter lov om uddannelse for unge med særlige behov).

Skolen vil styrke deltagernes muligheder og motivation for at uddanne sig samt øge livskompetencen ved at styrke de menneskelige ressourcer. Enhver elev på skolen har sit eget mål med opholdet. Til støtte og fastholdelse af den enkeltes mål, udarbejdes der en forløbsplan som evalueres efter behov.

Produktionsskolen i Brøndby

94 årselever - 25 medarbejdere

Værksteder: Musik-dramatisk - Film & TV-medie - Foto, grafik og kommunikation - Køkken-kantine - Cafe - Middelalder - Krop, stil og mode - Sundhed, omsorg og pædagogik.

Skolen har en meget bred elevgruppe, som spænder fra specialklasseelever med

diagnoser til gymnasieelever, der er dropet ud f.eks. pga. depression. Eleverne udsendes til uddannelse indenfor såvel sosu-området, håndværk, hotel- og restaurant, det merkantile område samt HF, EGU og STU.

Hvidovre Produktionsskole

126 årselever - 23 medarbejdere

Værksteder Stevnsgård: Service & håndværk (træ- og smedelinje) - Musik - Pædagogisk værksted - blomsterdekoration - web - salg og service.

Værksteder Cafe- & kulturhuset Bataljonen: Køkken & cafe - Medieværkstedet - Kulturguiderne.

Oplandet hvorfra skolen modtager elever er stort, men størstedelen af eleverne kommer fra Hvidovre, derudover også fra København og Kastrup.

Varigheden for elevers ophold på skolen varierer, men for de elever, der stopper i folkeskolen og påbegynder et produktions-skoleophold, er det som oftest et års tid. Det er en bred vifte af uddannelser eleverne udsendes videre ud til, såsom sosu-grundforløbet, PAU, teknisk skole, gymnasiet og HF mm.

Pile Mølle Ishøj Produktionsskole

110 årselever - 27 medarbejdere

Værksteder: Service/håndværk - Køkken - Pædagogik, sport og ernæring - Sosu - It - Musik - På vej

Derudover STU-Linje og et skolecenter samt Ishøj kommunes dagklasse tilbud.

Tilbud til eleverne med korte kurser fx: Bliv leder af dit eget liv, Jobsøgning og ansøgningsskrivning, Pc-kørekort, Budget for unge, Sund mad for ingen penge, Om-

gangsformer der gør livet lettere, Kropssprog og Sangkursus.

Pile Mølles elever kommer primært fra UU-center Syd, Vestegnen, København og Køge/Greve. Eleveme udsluses til EUD (Særligt til Sosu C), HF, EGU, STU, startkursus, 10. klasse.

Produktionsskolen i Greve og Høje-Taastrup

226 årselever - 49 medarbejdere
Værksteder i Greve: Grønt og anlægsgartner - Bygge og anlæg - IT, pc, systemer og support - Kontor og reception - Køkken og restaurant - Musik, samspil og sang - Pædagog og naturlegeplads - Idræt og Friluftsliv - Event og Kultur - Hotel og Fritid
Værksteder i Høje Taastrup: Krop, Stil og Sundhed - Medie, Web, foto og grafisk - Service og idræt - Ide og Butik - Køkken.

Skolen bygger på ideen om, at læring bedst foregår, når praktisk arbejde forenes med teoretisk undervisning. Undervisningen foregår derfor med udgangspunkt i produktion og praktisk opgaveløsning på skolens værksteder.

Hovedparten af skolens værkstedstilbud peger imod et af erhvervsuddannelsernes grundforløb. 9 lærlinge er pt i gang med produktionsskolebaseret erhvervsuddannelse, og der er 3 mere på vej til at blive optaget i lærlingeforløb.

Solrød Produktionsskole

36 årselever - 8 medarbejdere

Værksteder: Håndværkstedet - Tekstil og kreativ - Køkken og cafe - Idræt og samfund.

Solrød Produktionsskole er den lille skole i området. På tværs af linjerne undervises i matematik og dansk frem mod eksamen på folkeskolens afgangsprøve niveau.

Eleverne udsluses hovedsageligt til EUD-skolerne og enkelte til arbejde, endvidere er der et mindre antal elever, der går over i en EGU og STU.

Solrød Produktionsskole tilbyder undervisningsforløb som i videst mulig omfang integrerer produktion, undervisning og udvikling af livsfærdigheder med hinanden.

Roskilde Produktionsskole

165 årselever - 31 medarbejdere

Værksteder: IT-Teknik - Medieværkstedet - Teater- og musikværkstedet 'Scene Skræk' - Pædagogværkstedet - Køkken - Byg & service - Anlæg - Maritim Linje/Sejlads - Idræt og friluftsliv - Skoleværkstedet.

Skolen har 3 adresser: Københavnsvej, hvor de fleste værksteder har base, Museumsøen ved havnen, hvor det maritime værksted holder til, og på den gamle Naturskole i Kamstrup, hvor den nye Friluftslinie er.

Siden ultimo 2009 primo 2010 har skolen været partnere i CABI- center for aktiv

beskæftigelsesindsats. Projektet har til formål at fremme de lokale partnerskaber. Deltagere er UU-Roskilde Teknisk Skole, Jobcenter, Familieafdeling og Produktionsskole.

Produktionshøjskolen Klemmenstrupgård, Køge

116 årselever - 21 medarbejdere
Værksteder: Tømrer - Bygge/anlæg - Smed - Køkken - It - Gartner - Pædagog & SOSU - Butik og design - Idræt og kultur.

Eleverne kommer primært fra Køge, Stevn og Faxe kommuner, men der er også elever fra København, Solrød, Greve, Roskilde og Næstved.

Rigtig mange af eleverne har store personlige, sociale og faglige problemer. Mange har ikke 9. klasses eksamen, en del er ordblinde og en stor del har været mobbeofre i folkeskolen.

De fleste af eleverne udskrives til erhvervsuddannelser, mange til håndværksuddannelser. Ca. 10 elever startede efter sommerferien på gymnasiale uddannelser.

Bilag 2:

Psykologer og vejledere tilknyttet SATS 14 projektet

Deltagende psykologer:

Tusse Sidenius, psykolog tilknyttet Produktionsskolen Sundet i Helsingør, Produktionsskolen Nordsjællands Uddannelsescenter (PNUC) i Frederiksværk og Produktionsskolen Frederikssund Foruddannelsescenter (PFFU) i Skibby.

Dennis Albrehtsen, psykolog tilknyttet Medieskolen Lyngby.

Soheyla Elvertorp, psykolog tilknyttet Ballerup-Herlev Produktionshøjskole, Pile Mølle Ishøj Produktionsskole og Glostrup Produktionshøjskole.

Flemming Jensager, psykolog tilknyttet Produktionsskolen i Greve og Høje Taastrup, Solrød Produktionsskole og Produktionshøjskolen Klemmenstrupgaard i Køge.

Bodil Bruntse, psykolog tilknyttet Roskilde Produktionsskole.

Annette Østergaard, psykolog tilknyttet Produktionshøjskolen i Brøndby og Hvidovre Produktionsskole.

Sigrid Frølund Carlsen, psykolog tilknyttet Bornholms Produktionshøjskole.

Deltagende vejledere:

Ole Sværke, Ballerup-Herlev Produktionshøjskole

Jens Skov, Bornholms Produktionshøjskole

Kirsten Frederiksen og Betina Flinck, Produktionshøjskolen i Brøndby

Torben Andersen og Jørgen Nielsen, Produktionsskolen, Frederikssund Foruddannelsescenter (PFFU)

Jan Wessel, Glostrup Produktionshøjskole

Charlotte Fick, Birgitte Lund, Christina Dorph-Petersen og Bent Schmidt, Produktionsskolen i Greve og Høje Taastrup

Trine Philips, Produktionsskolen Sundet, Helsingør

Steen Strøm og Athena Tegner, Hvidovre Produktionsskole

Jan Nyegaard, Pile Mølle Ishøj Produktionsskole

Joan B. Mortensen og Allan Kierketerp, Produktionshøjskolen Klemmenstrupgård Køge

Jette Fabian og Katja Lyngbye, Medieskolen Lyngby

Jesper Lübbert og Henriette Carstens, Produktionsskolen Nordsjællands Uddannelsescenter (PNUC)

Kirsten Sørensen og Pernille Molsen, Roskilde Produktionsskole

Nina Jensen, Solrød Produktionsskole

Bilag 3

Sagsregistreringsskema

sats 4

Sagsregistreringsskema

Produktionsskole: _____ Skolekode: _____

Vejleder: _____

Fortløbende nummer: _____

Dato: _____

Elev	Mand ☐ Kvinde ☐ Under 18 ☐ Over 18 ☐ Hjemmeboende ☐ Udeboende ☐ Ikke afsluttet 9. kl. ☐ Afsluttet 9. kl. ☐ Ikke afsluttet 10. kl. ☐ Afsluttet 10. kl. ☐ Afbrudt gymnasium ☐ Afbrudt EUD ☐
Problem - årsag til igangsætning af indsats: ☐ misbrugsproblemer ☐ boligproblemer ☐ integrationsproblemer ☐ kriminalitet ☐ mgl. faglige kval ☐ mgl. praktiske kval ☐ familieproblemer ☐ økonomiske problemer ☐ Andet	Uddybning:
Indsats: ☐ Psykolog ☐ Socialrådgiver ☐ Coach ☐ Mentor ☐ Andet	Uddybning:
Effekt: Fortsætter eleven på skolen Ja ☐ Nej ☐ Henvist til anden behandling Ja ☐ Nej ☐	Uddybning:
Hvorfor/hvordan er det etablerede system brugt/ikke brugt	Uddybning:

1 kopi til koordinator/Medieskolen ved igangsætning af forløb

1 kopi følger faktura til bogholderi/Medieskolen

1 kopi til koordinator/Medieskolen ved afslutning af forløb – påført effekt!

Underskrift vejleder/forstander

Bilag 4

Programteori-skema med basis i virkningsevalueringen

Skemaet var uddelt til vejlederne og forstandere, som blev bedt om at udfylde spørgsmål om brugen af SATS midler i forhold til fire områder (Indsatsen, Betingelser, Processer, Resultater). Instruktionerne for at udfylde var gennemgået ved opstartsmødet og regionale møder i 2009, årsmødet i 2010, samt ved det afsluttende møde i 2011. Overskrifterne og underspørgsmål er gengivet herunder.

Indsatsen

Hvad er de konkrete mål for indsatsen - i forhold til din skoles traditioner, elevgruppe og personale?

Betingelser

Hvilke betingelser skal være til stede for at nå de mål?

Hvad fremmer at opnå mål?

Hvad hæmmer at opnå mål?

Processer

Hvilke processer er de mest væsentlige at sætte i gang for at nå målene på din skole?

- kan opdeles som processer: nu / på sigt

Resultater

(Resultater på basis af SATS 14 ansøgning...) Hvordan ved du/vi at vi er nået resultatet (konkret) på din skole?

Bilag 5

Bruttoliste fra møder med vejledere i regionale grupper, efteråret 2009 (forkortet)

Indhold:

1. Listen af problemstillinger på SATS 14 skolerne, opdelt af LF
2. Korte definitioner af problemstillinger/indsatsområder (ikke vedlagt her)
3. Referencer som danner baggrund for denne opdeling af problemstillinger mm. (se litteraturliste)

1. Liste af problemstillinger på skolerne i forhold til spørgsmål om SATS 14 indsatsområder

Dette er en *bruttoliste*, baseret på møder med vejledere i undergrupper (september-oktober 2009).

Angst/fobier

- Sociale fobier - de møder ikke op og/eller har svært ved at deltage

Elever der er vanskelige at nå, beskrevet som:

- Lav selvtillid/lavt selvværd, beskrives også som de "stille typer" og ensomme
- Let antændelige - det social samspil er dårligt og til tider voldeligt adfærd
- Ambitionsniveau er urealistisk - ser både at det er for højt og elever der virker "stressede" - eller for lavt hvor elever mangler initiativ. De glider af: "ikke lige mig", mangler refleksion.
- Er de deprimerede?

Elever med indlæringsvanskeligheder / psykologiske problemstillinger

- Elever har mange nederlag fra skoletid, eks. ordblinde som ikke har fået hjælp tidligere
- Nogle elever reagerer stærkt følelsesmæssigt, når der er personlige temaer i undervisningen

- Dårlig koncentration, elever er svære at fastholde og mangler "studievaner"

Alvorlige problemstillinger vedrørende adfærd

- Selvskadende adfærd (cutting)
- Spiseforstyrrelser

Krisereaktioner

- Kriser eksempelvis pga dødsfald i familien, ulykker, vold, voldtægt

Voldelig adfærd

- Tilfælde hvor elever er voldsdømte eller med i bander
- Truer elever, lærere

Misbrug - hash, alkohol mm

- Fravær er højt pga torsdags- og fredagsdruk, også sløve eller fraværende mandage
- Misbrug af hash er generelt et stort problem
- Spørgsmål om shopaholic adfærd, ludomani (får gæld), afhængighed af spil

Aborter/ tidlig graviditet

- Afbryder skoleforløb pga får børn tidligt
- Har en hel del uønskede graviditeter, nogle får abort
- Nævnt at nogle af pigerne virker meget seksuelt udfordrende

De "diagnosticerede"

- Nogle er i behandling, såsom har været i børnepsykiatri "systemet", har diabetes etc.
- Tunge sociale problemer, eks har ADHD og svært ved at omgås andre
- Virker til at nogle af eleverne er opgivet af systemet - nogle skoler tager flere tiltag med samarbejde med behandlere, og krav om prøvetid osv. Problem hvis elever ikke følger behandling, eks. medicin.

Familieproblemer (ingen støtte fra forældre, druk mm.)

- Elever har været udsat for forældres misbrug
- Alkoholiserede forældre
- Dysfunktionel familie, eks. eleven passer familien pga druk osv
- Særlige problemer i traditionelle familier med anden etnisk herkomst som er årsag til højt fravær, eks piger bliver holdt hjemme for at passe hus og søskende, drenge/piger gift tidligt og stifter familie
- Svage familier, dvs de unge mangler voksenkontakt og voksne der kan hjælpe til at overskue praktiske sager eks. med egen bolig, økonomi, valg af uddannelse

Personalets problemstillinger

- Personalet oplever magtesløshed over for elever, der ikke får den nødvendige hjælp (dvs de "udiagnosticerede") og skal klare voldsdømte elever
- Personalet har uens syn på eleverne, og hvordan man tackler psykologiske problemstillinger
- Lærerens/vejlederens "byrde" når de ikke ved, hvor de kan få hjælp, især til de svære tilfælde

- Uklarhed om hvad elever over eller under 18 år kan få tilbudt
- Skolens optag af elever ændret over sidste 5 år i 2 retninger:
  - Får flere "uegnede elever" (flere elever med svære indlærings- og adfærdsproblemer, hash, dårlig mødedisciplin og skolen risikerer at blive opbevaring)
  - Får samtidig nogle stærkere gruppe af elever (som har haft grundforløb på teknisk skole men ingen læreplads, men er motiverede elever) og der er pt fuldt booket af elever (pga den økonomiske krise?)

- De centrale spørgsmål stillet af vejledere:

- Hvordan kan skoler tilbyde gruppeforløb, eks. gruppe for hashmisbrug, og samtidig bevare fokus på undervisning?
- Hvordan kan personalet få hjælp til at afklare og klare forskellige slags problematisk elevadfærd som eksempelvis tristhed, opfarendhed, osv. og forstå psykologiske problemer i forhold til tegn på depression, fobier, krise?
- Hvordan tackler personalet problemstillinger, der er udenfor faglige kompetencer, dvs hvordan kan man bedst inddrage / henvise til en psykolog, psykiater eller læge.

*Lisbeth Frølund,
evaluator af SATS 14
Kbh. den 2.11.09*

Bilag 6

Interviewguide til midtvejs-evalueringen 2010

1. Hvad har SATS projektet betydet for vejledningen?

Konkret, hvad og hvem falder indenfor og udenfor:

- hvilke slags elever modtager nu med SATS midler til rådgivning i forhold til de muligheder I tidligere har haft?
- hvilke elever falder evt. udenfor SATS?

2. Hvordan er din erfaring med indsatsområderne ift elever?

- Bliver planen anvendt i det daglige arbejde med eleverne (giv eksempel)?
- Er der tænkt udover psykologbehandling på alternativer, eks coaching? Hvorfor / hvorfor ikke
- Har I ændret beredskabet overfor frafaldstruede elever?

3. Hvordan er personalets erfaring med indsatsområderne og betydning for skolen?

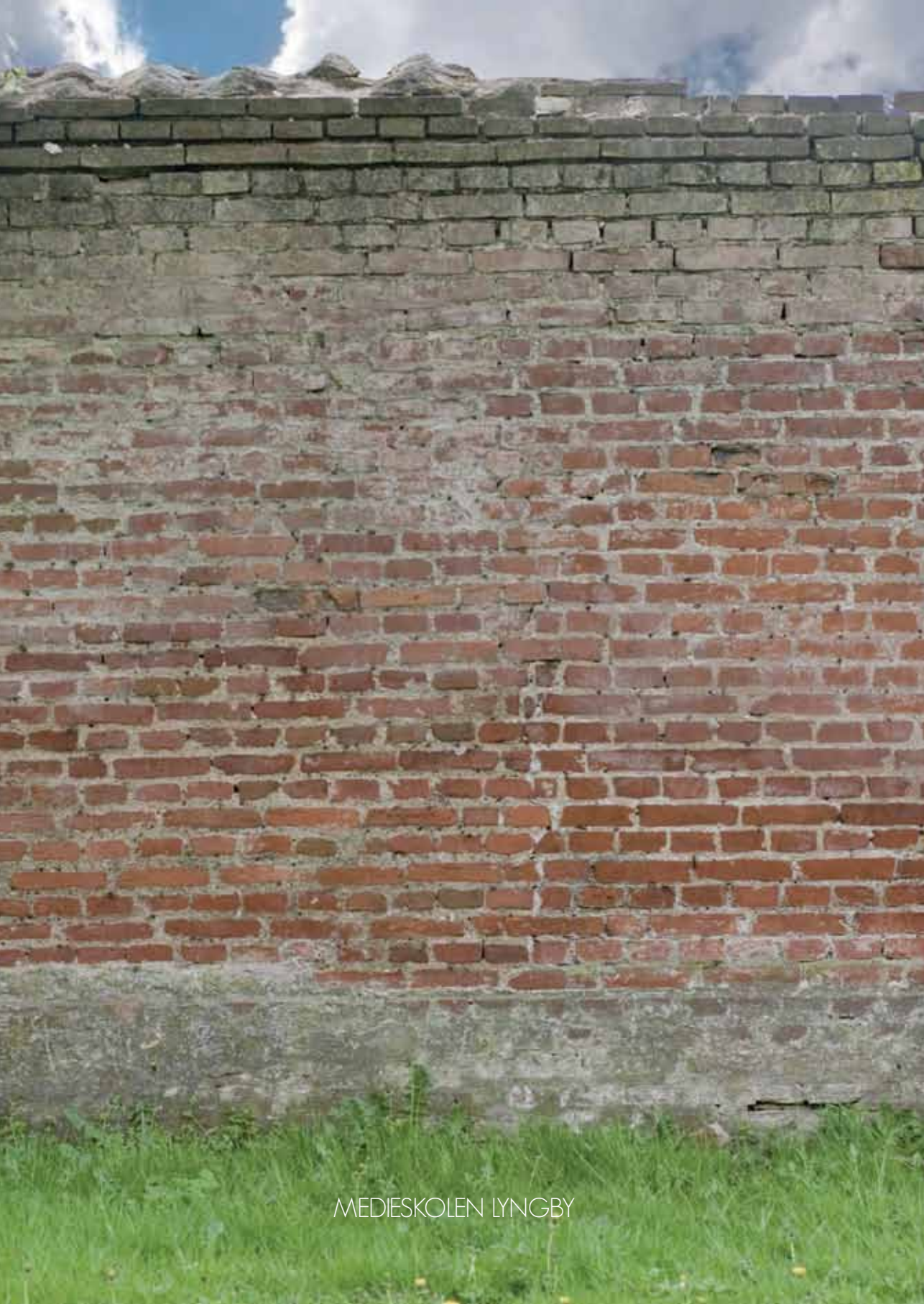
- Bliver planen anvendt til at lægge en strategi og vurdere den som personale?
- Har I brugt midler til personaletræning, supervision eller andet?
- Har alle medarbejdere været inddraget i formulering?
- Har der været forandring i jeres samarbejde internt, så vel som eksternt, eks. med: netværk med behandlere, samarbejde med det etablerede system, familier?
- Har du forslag til forbedring af brug af indsatsområder, eksempelvis, til opfølgning?

4. Kan du pt sige noget om forandret udslusning eller fastholdelse af elever?

5. Har du råd til de skoler, der ikke er kommet så godt i gang med at anvende SATS midlerne endnu?

MEDIESKOLEN LYNGBY